

Program pro evidenci a rešerše ze sfragistického
materiálu (pečetě, pečetidla a sbírkové odlitky)

Pečetě

Diferenční příručka pro přechod z programu Pečetě (AS MV ČR) do
programu Pečetě (Bach systems, s.r.o.)

Zpracoval Vladimír Růžek

Ministerstvo vnitra České republiky
odbor archivní správy a spisové služby

Praha 2011

Příručka je určena pro využití ve státních archivech, archivech měst, vybraných specializovaných archivech a soukromých archivech, muzeích a kulturních zařízeních, na vysokoškolských katedrách PVH a archivního studia

© PhDr. Vladimír Růžek, Ministerstvo vnitra ČR, odbor archivní správy a spisové služby

OBSAH:

Úvod	3
Instalace programu	4
Výčet základních rozdílů	5
1. Typy databází	5
2. Založení nového souboru (dokumentu, databáze)	5
3. Nastavení síťového provozu	6
4. Nabídková menu	6
5. Nápověda	7
6. Číselníky	7
7. Názvy polí (rubrik)	8
8. Záznam hesel	9
9. Záznam literatury	9
10. Zápis záznamů oboustranných pečetí	9
Doporučení	10
1. Fotografie	10
2. Tisky	10
Organizace soupisu pečetí	12
Systém zkratk a konvencí při sestavování a pojmenovávání souborů soupisu pečetí.....	14
Sfragistická metodika Programu Pečetě (klávesa F1).....	19
A. METODIKA POPISU PEČETÍ V MODULU <i>PEČETĚ – PEČETĚ NA LISTINÁCH (LISTECH)</i>	21
B. METODIKA POPISU PEČETIDEL V MODULU <i>PEČETĚ – PEČETIDLA</i>	48
C. METODIKA POPISU SBÍRKOVÝCH OTISKŮ V MODULU <i>PEČETĚ – SBÍRKA PEČETÍ (ODLITKŮ)</i>	52
Číselník nabídek menu	55
Sfragistická bibliografie	60

ÚVOD

Vzhledem k vyčerpání technicko-morální životnosti programu Pečetě, vyvinutého na Archivní správě MV ČR v roce 1996 v programovém prostředí FoxPro verze 2.5 pro DOS, bylo třeba hledat novou platformu pro jeho další existenci, avšak v novém programovém prostředí pracujícím pod operačním systémem Windows. Rovněž bylo třeba vytvořit novou základnu pro zachování a rozvoj již vytvořené databáze pečetí, čítající dnes přes 58 000 záznamů. Proto bylo na podzim roku 2009 dohodnuto s firmou Bach systems, s.r.o., která má téměř dvacetileté bohaté zkušenosti s uživatelskými programy určenými pro české a slovenské archivnictví, že program Pečetě bude převeden do podoby jednoho z programových modulů jejího systému *Proarchiv*. Výsledkem intenzivní jednorocní spolupráce je nový program **Pečetě**, který si zachovává téměř všechny užité vlastnosti, strukturu a metodický základ, jako jeho předchůdce pro DOS. Přejít na nový program nebude proto pro archiváře zásadním přelomem, nýbrž spíše vítanou změnou obohacenou o komfort programů firmy Bach systems, s.r.o., na který jsou zvyklí z jiných „bachovských“ archivních aplikací.

Následující příručka není návodem pro ovládání programu z dílny Bach systems, s.r.o. Zde uživatelé odkazují na firemní příručky, jejichž aktuální znění lze nalézt v elektronické podobě na instalačním disku programu **ProArchiv. Pečetě**:

Bach aplikace. Blok I. – Základní funkce. Uživatelská příručka, 53 str. a Bach aplikace. Blok II. – Doplnkové funkce. Uživatelská příručka, 53 str.

Předkládaná příručka má za úkol seznámit uživatele s těmi základními vlastnostmi programu, které se odlišují od jeho předchůdce a které je třeba si nově osvojit při práci na vytváření soupisu sfragistického materiálu, dále vytknout konvence při práci v novém programovém prostředí a představit obnovenou a doplněnou náповědu z oblasti sfragistické metodiky. Jde tedy o pomůcku diferenční.

Tvůrci programu přejí všem jeho uživatelům mnoho zdaru, potěšení a víry ve smysl práce na jedinečném podniku soupisu sfragistického materiálu v archivech a muzeích České republiky.

INSTALACE PROGRAMU

Po založení instalačního disku **ProArchiv. Pečetě** do mechaniky a jeho samospuštění, přejděte v úvodním dialogu na kartu Instalace – Uživatelské příručky. Zde otevřete dokument *Postup instalace Bach 14.pdf*, kde najdete návodné poučení. Program Pečetě má v systému ProArchiv název **Bach aplikace 14**. Číslovka 14 je vyhrazena pro program Pečetě a objevuje se v systémovém adresáři programu i názvu spustitelného souboru:

C:\Program Files\Dabs14\dabs_14.exe,

jakož i v standardním adresáři pro ukládání dat:

C:\Dabs.14\data.

O struktuře nainstalovaných adresářů se poučíte v kapitole Instalace programu z řady BachAplikace – Struktura adresářů a jejich popis, kterou naleznete v uživatelské příručce Bach Aplikace. Blok II. – Doplnkové funkce. Příručka je dostupná v elektronické podobě rovněž na instalačním disku po výběru na kartě Instalace – Uživatelské příručky – Bach aplikace komplet.

Pokud chcete využívat tisků připravených v programu, je třeba nainstalovat modul MS Access2007 Runtime, pomocí kterého program tiskne. Popřípadě můžete využít již nainstalované plné verze modulů MS Access Runtime od verze 2002 po verzi 2010, které mohou mít uživatelé již nainstalovány v rámci MS Office. Modul MS Access 2007 nainstalujete z instalačního disku volbou Instalace – Tisky Access2007 Runtime. Po prvním nainstalování před vlastním tiskem budete patrně vyzváni hlášením k nastavení programu pro tisk. Program nastavte v okně Nastavení programu pro tisk otevřením v nabídce Soubor – Nastavení programu pro tisk. Zadejte tuto cestu k souboru MSACCESS.EXE:

C:\Program Files\Microsoft Office\Office12\MSACCESS.EXE

a uložte. Poté můžete již vybírat v tiskových sestavách nebo si definovat nabídku uživatelských tiskových sestav.

VÝČET ZÁKLADNÍCH ROZDÍLŮ

1. Typy databází

V programu Pečetě (AS) byly všechny tři typy záznamů pro „Pečetě na listinách/listech“, „Pečetidla“ a „Sbírkové otisky“ soustředěny do jednoho formuláře, který se proměňoval podle potřeby, jak v režimu zápisu, tak čtení po zadání příslušného typu záznamu (otevřením menu po stisku F2 s nabídkou všech jeho tří typů). Pro každý typ záznamu se navenek nevytvářela samostatná databáze. Při výběru, otevírání, zavírání a ukládání jednoho pracovního sezení se k záznamu přistupovalo k jakoby jednomu pracovnímu souboru – databázi (ve skutečnosti skládající se z 19 souborů).

V programu Pečetě (Bach) dochází k zásadní proměně konstrukce této části programu v duchu ostatních aplikací fy Bach systems, s.r.o. a jejího systému *ProArchiv*. Jsou vytvořeny tři samostatné programové aplikace (moduly):

1. Pečetě na listinách (listech)
2. Pečetidla,
3. Sbíрка pečetí (odlitků),

z nichž každá se vyznačuje samostatným formulářem. Tyto moduly se vzájemně neprolínají v jednom modulárním formuláři [jako v Pečetích (AS)]. Jsou k dispozici sice odděleně, ale pospolu v tzv. Aplikačním průzkumníku (shellu) čili úvodním dialogu, který se otevře jako první obrazovka po spuštění programu. Prostřednictvím tohoto průzkumníka se zakládají nové databáze (dokumenty), připojují se do průzkumníka a odpojují se z něho. Při založení databáze se vytvoří také pouze jeden soubor. Databázi založenou v jednom modulu nelze otevřít v žádném z obou zbývajících modulů, nýbrž vždy jen v tom, v němž byla založena, bez ohledu na její název. Pokus o otevření databáze (dokumentu) v nepatřičném modulu program neumožní a upozorní uživatele hlášením, že databáze patří jiné aplikaci. Je proto třeba, aby názvy nově zakládaných databází (dokumentů) byly označeny konvenčně a přímo ohlašovaly typ databáze (viz typy databází v kapitole **SYSTÉM ZKRATEK A KONVENCÍ PŘI SESTAVOVÁNÍ A POJMENOVÁVÁNÍ SOUBORŮ SOUPISU PEČETÍ**).

2. Založení nového souboru (dokumentu, databáze)

V Aplikačním průzkumníku přejděte navigačními šipkami či myší do jednoho ze tří programových modulů:

1. Pečetě na listinách (listech)

2. Pečetidla,

3. Sbíрка pečetí (odlitků),

V pravém okně stiskněte tlačítko „Nový dokument“. V okně souborového manažeru založte soubor s názvem podle konvence uvedené v kapitole **SYSTÉM ZKRATEK A KONVENCÍ PŘI SESTAVOVÁNÍ A POJMENOVÁVÁNÍ SOUBORŮ SOUPISU PEČETÍ**. V levém okně Aplikačního průzkumníka vyberte nově založený soubor a otevřete jej poklepem myši nebo tlačítkem „Otevřít“. Objeví se karta záznamu a na ní současně okno „Vlastnosti dokumentu“. V poli „Číslo archivu“ je umístěn kurzor. Stiskem kláves Ctrl + mezerník otevřete okno „Pomocník“, v němž je zobrazen číselník archivů, kde vyberte příslušný archiv či instituci a potvrďte. Jestliže se však po stisku kláves Ctrl + mezerník objeví okno s výzvou „Nastavte správnou cestu na číselník pečetí“, učiňte tak tlačítkem „Nastavení cesty na soubor číselníku pečetí“. Objeví se okno souborového manažeru, kde potvrďte (nebo změňte) umístění souboru **pecete-ciselniky.bf14**, poté znovu v okně „Vlastnosti dokumentu“ umístěte kurzor do pole „Číslo archivu“ nebo „Název archivu“, otevřete stiskem kláves Ctrl + mezerník číselník archivů, kde vyberte příslušný archiv či instituci a potvrďte. Okno „Vlastnosti dokumentu“ opustíte stiskem tlačítka „Uložit“. Je založena nová databáze, do které v kartě záznamu po stisku tlačítka „Nový záznam“ v panelu nástrojů můžete začít vyplňovat údaje.

3. Nastavení síťového provozu

Program Pečetě (Bach) umožňuje připojení do sítě a sdílení databáze několika pracovníky. Databáze je tak možné nejen prohlížet, ale i upravovat. Pokud chcete tuto výhodu využívat, je třeba provést tyto úkony: Datové soubory (databáze) s příponou .bf14 zkopírujte na zvolené místo v síti (např. H:\PECETE\DATA). V Aplikačním průzkumníku si v záložce „Nástroje“ zvolte volbu „Výchozí adresář dokumentů“ a pomocí tlačítka „Nastavit“ nastavte požadovaný adresář. V záložce „Dokumenty“ následně u každé aplikace použijte tlačítko „Připojit dokument“ a připojte patřičný dokument k příslušné aplikaci (modulu). Pokud budou datové soubory využívány více uživateli, je vhodné nastavit pro uživatele přístupová oprávnění. Postup nastavení je popsán v uživatelském dodatku Nastavení uživatelských přístupů, který najdete na instalačním CD mezi texty uživatelských příruček.

4. Nabídková menu

Dochází ke změně konstrukce nabídkových menu s předdefinovanými charakteristikami. Zatímco v Pečetích (AS) jste se setkali s roletovými menu a podmenu, vnořenými do sebe do druhé nebo i třetí úrovně (např. u fyzických

osob menu „Stav fyzické osoby“ a u právnických osob menu „Typ právnické osoby“ dvojí úrovně a u menu „Typ pečete“ a „Typ pečetního obrazu“ trojí úrovně), v programu Pečetě (Bach) jsou všechna menu jednoúrovňová a všechny volby daného menu jsou zařazeny v seznamu v řádcích pod sebou (viz kapitola **ČÍSELNÍK NABÍDEK MENU**). Při výběru charakteristiky je tedy třeba změnit metodu soustředění na správný výběr, který již není návodný větvením nabídek. Výhodou je naopak okamžitý přehled všech nabídek najednou.

5. *Nápověda*

Originální kontextová sfragistická nápověda byla zachována. Zatímco v Pečetích (AS) byla přístupná nápověda systémová po stisku klávesy F1 a po stisku klávesy F5 nápověda sfragistická, v Pečetích (Bach) je přístupná pouze nápověda sfragistická. Obdržíte ji po stisku klávesy **F1**, ať se nalézáte kurzorem v jakémkoliv poli (rubrice) databáze (dokumentu), a to jak v režimu „jen pro čtení“ tak „jen pro zápis“. Rovněž v aplikačním průzkumníku obdržíte nápovědu, jestliže vyberete některý z modulů programu Pečetě nebo určitou databázi (dokument), poklepáním myši prosvítíte položku a stisknete klávesu F1. (Totéž poučení obdržíte též v informačním okně přístupném z nabídky Nápověda – Sfragistická nápověda na horní liště evidenční karty nebo tabulky.) Nápověda k podkartě „Literatura k pečetím a pečetidlům“ a jejím položkám je ovšem přístupná teprve po založení nového záznamu v podkartě.

Nápověda byla adaptována na nové programové prostředí, nově redigována a doplněna o důležité starší metodické doplňky (viz kapitola Sfragistická bibliografie). Její základ však zůstal nezměněn. Úplný text všech nápověd je otištěn v této diferenční příručce v kapitole **SFRAGISTICKÁ METODIKA PROGRAMU PEČETĚ KLÁVESY F1**.

DOPORUČUJE SE DŮRAZNĚ SFRAGISTICKOU NÁPOVĚDU INTENZIVNĚ VYUŽÍVAT A VRACET SE K NÍ I PŘI OSVOJENÍ SI URČITÉ RUTINY. JEN TAK JE MOŽNO SE ALESPŇ PŘIBLÍŽIT IDEÁLU METODICKY JEDNOTNÉHO ZPRACOVÁNÍ MATERIÁLU.

6. *Číselníky*

V programu Pečetě (AS) se v kartě záznamu mohlo pracovat s třemi komponenty:

1. Předdefinovanými volbami v roletových menu;
2. Třinácti číselníky (majitelů fyzických a právnických osob, míst působení, úřadů, funkcí, titulů, zemí, míst vydání, fondů, zpracovatelů, hesel, publikací, autorů publikací);
3. Textovými poli.

Číselníky byly přístupné po stisku klávesy F2 a byly ve zvláštním editoru přístupné (z okna hlavního menu) k úpravě jednotlivých položek. Po úpravě položky se změna promítla ve všech záznamech, kdy byla položka zastoupena. Bylo tak možno sjednocovat znění opakujících se položek. Při editaci nového záznamu bylo možno otevřít číselník a vybrat správný text opakovaně.

V programu Pečetě (Bach) se v kartě záznamu pracuje pouze s dvěma komponentami, odlišně konstruovanými:

1. Předdefinovanými volbami z původních roletových menu, které jsou nyní sestaveny do celistvého řádkového číselníku (viz kapitola **ČÍSELNÍK NABÍDEK MENU**). Číselník je souborem přístupným z Aplikačního průzkumníka (C:\Bach\Dabs.14\data\pecete-ciselniky.bf14). Je možno jej upravovat. To však důrazně nedoporučujeme, neboť změny v něm provedené se mohou korektně promítnout jen do lokální databáze a nikoliv do databází vyšší úrovně či celostátní, spojených z mnoha dílčích databází. Příslušný segment číselníku (v programech systému Bach nazývaný Pomocníkem – nabídkou opakujících se údajů) otevřete v příslušném poli (rubrice) karty záznamu pouze v režimu zápisu po stisku kláves Ctrl + mezerník a nebo tlačítkem „Pomocník“ na panelu nástrojů. Počet těchto dílčích číselníků, jejich název i umístění odpovídá roletovým menu z programu Pečetě (AS). Zbarvení těchto polí je shodné se základním zbarvením karty záznamu, zatímco ostatní textová pole jsou prosvícena světle.
2. Textovými poli, které v režimu zápisu lze vyplňovat libovolným textem a zde také upravovat. Po stisku kláves Ctrl + mezerník nebo tlačítkem „Pomocník“ na panelu nástrojů se otevře **řádkový přehled** všech zápisů všech záznamů v daném poli, z něhož je možno vybírat a potvrzovat text pro další záznam. Pozor! Otevření těchto řádkových přehledů je možné jen tehdy, je-li kurzor v daném poli umístěn na jeho začátku (v případě, že v poli je již napsaný text a vy jej chcete pomocí výběru z otevřeného přehledu nahradit jiným textem). Tyto řádkové přehledy nemají funkci centrálně opravitelných číselníků, jako to bylo možné v třinácti číselnících programu Pečetě (AS). Tyto přehledy nelze upravovat, nýbrž opravu zápisu je možno provést pouze v příslušném poli (rubrice) karty záznamu v režimu zápisu a oprava platí jen pro daný zápis.

7. Názvy polí (rubrik)

V několika případech došlo ke změně resp. upřesnění názvu polí (rubrik). Jde však o srozumitelné změny, které nemohou vést k záměně polí v programu Pečetě (AS) a Pečetě (Bach). Např. „Velikost pečetě“ je nahrazena „Velikost (rozměr x):“ a „Velikost (rozměr y):“; „Původní velikost“ je nahrazena „Původní velikost (rozměr x):“ a „Původní velikost (rozměr y):“; „Přípevnění“

je nahrazeno „Přípevnění pečete“. „Pravost listiny“ nahrazuje „Pravost listiny/listu“ a podobně i další změny.

8. *Záznam hesel*

Mění se způsob zadávání a psaní hesel. V programu Pečetě (AS) se zadával počet hesel a v poli se zapisovalo vždy jen jedno heslo. V programu Pečetě (Bach) se v poli zapisuje více hesel najednou, která však musí být od sebe bezpodmínečně oddělena spojovníkem (divizem). Mezi hesly a spojovníkem musí být mezera! Jedině tak budou hesla programem interpretována jako hesla **samostatná** a zobrazí se tak i ve vedlejším okně rejstříků na samostatných řádcích (viz též nápověda Hesla).

Program automaticky vytváří rejstřík majitelů, míst (= místo vydání listiny, země, místo působení), dat, objektů (= fondů a sbírek) a hesel.

9. *Záznam literatury*

Pro psaní literatury je vyhrazena nově samostatná podkarta „Literatura k pečetím a pečetidlům“, se standardně předem zapnutým zobrazením (je možno zrušit) a umístěná na spodu karty záznamu. Zde funguje číselník „Druh publikace“ a tři textová pole pro „Autor/editor-příjmení“ a „Autor/editor-jméno“ podobně jako ostatní pole v kartě záznamu.

10. *Zápis záznamů oboustranných pečetí*

Zatímco v programu Pečetě (AS) byl správný způsob záznamu jen metodicky doporučován a vlastní způsob záznamu byl ponechán na libovůli zpracovatele (s důsledky dosti nežádoucími), v programu Pečetě (Bach) je zpracovateli vnucen vnitřním režimem programu. Zpracovatel v okamžiku volby některé z forem oboustranné pečete v číselníku Typ pečete je donucen nejprve popsat líc (avertz) a v dalším záznamu rub (reverz) pečete. Program pak automaticky doplní za zpracovatele odkaz na pořadové číslo záznamu následujícího (rub) a předchozího (líc). Tím jsou evidenčně obě strany pečete spojeny v jednu fyzickou pečeť (srov. Nápovědu Odkaz na pořadové číslo).

DOPORUČENÍ

1. Fotografie

V programu Pečetě (Bach) se uživatelům otevírá příjemná možnost komfortního připojování digitálních obrázků k záznamům. Dá se předpokládat, že bude hojně využívána. Protože fotografování pečetí se ukazuje být specifickou fotografickou disciplínou, nelze očekávat ani vyžadovat od všech uživatelů nejnáročnější profesionální ateliérový přístup (složitě nasvécování reliéfu, používání límců k rozptylu světla apod.). Protože především jde o pořízení dokumentárních snímků náhledového charakteru, je možno se omezit na několik základních pravidel, při nichž lze dosáhnout uspokojivých výsledků bez splnění náročných podmínek a přílišné časové spotřeby.

1. podložte pečeť (je-li samostatná nebo přivěšená) jednobarevnou, matnou tkaninou s jemnou strukturou (může být samet) nebo papírovou podložkou neutrálního zabarvení.

2. V digitálním fotoaparátu (lze předpokládat jeho nejčastější amatérské využití) nakalibrujte bílou (zvláště vhodné u pečetí z černého a červeného vosku).

3. Pracovní desku umístěte k oknu blízko dopadu denního světla. Pečeť nenasvécujte umělým světlem, denní světlo nejméně modeluje i nízký reliéf.

4. Pečeť položte tak, aby denní světlo dopadalo na pečeť z levé strany jakoby ze severozápadu.

5. Nastavujte clonou střední či vyšší hloubku ostrosti a zkoušejte na displeji různou expozici.

Takto pořízené snímky dávají předpoklad, že budou použitelné i pro případnou reprodukci v tištěných publikacích (uložené ve formátu Tiff a rozlišení alespoň 300 dpi; pro reprodukci v programu Pečetě uložené ve formátu Jpg).

2. Tisky

V programu Pečetě (Bach) se nabízí komfortní možnost tisku evidenčních karet včetně obrazového doprovodu a rejstříků. Je možné použít předdefinovaného formátu evidenčních karet nebo karet individuálně upravených. Rovněž je možný export textu všech záznamů do textového editoru Word a zde jejich textového zredigování. Doporučuje se databáze vytisknout jednou z těchto forem a jejich úpravu a svázání do podoby archivní pomůcky pro vnitřní potřebu nebo do podoby oficiálního archivního katalogu. Tento přístup, ačkoliv je konzervativní, je nezávislý na proměnlivosti výpočetní techniky a tím bezpečně zachová výsledky práce vložené do vytvořené databáze.

Zpracovatel si může upravit obsah a rozvrh tiskové evidenční karty v editoru tiskových uživatelských sestav, který je dostupný z hlavní nabídky Soubor – Uživatelské tiskové sestavy – Nabídka uživatelských tiskových sestav – Editace tiskových sestav. Zde navržené tiskové sestavy mají implicitně v záhlaví karet nastaven titul „Archivní správa MV“ a název tiskové sestavy. Toto institucionální záhlaví lze změnit v okně Nastavení, přístupném z hlavní nabídky Soubor. V poli Název je možno uvést příslušný nový název instituce či jiný text, který se po uložení bude stále opakovat v tiskové sestavě.

ORGANIZACE SOUPISU PEČETÍ

Vytvořené databáze v archivech (muzeích) se soustřeďují na odboru archivní správy a spisové služby MV (dále jen AS), kde jsou kontrolovány a sehrávány (spojovány) do celostátní databáze, která je ve volných cyklech zasílána zpět do sítě archivů (případně bude zasílána do zúčastnivších se muzeí). Zde se také organizuje umístění celostátní databáze na některém ze specializovaných serverů pro její využití dálkovým přístupem na internetu. Zde se též organizuje transformace databáze pro její publikaci a uložení na distribučním CD (DVD). Tyto funkce bude moci v budoucnu plnit i některý z dohodnutých archivů, kterému by byla agenda předána.

Po rozeslání nového programu Pečetě (Bach) [předpokládá se v květnu 2011] a příslušných převedených databází z programu Pečetě (AS) do programu Pečetě (Bach) jednotlivým archivům, budou mít zpracovatelé v archivech tyto možnosti:

- a) zdrojovou databázi zkontrolovat a opravit a zaslat ji zpět na AS (nerozšířenou o nové záznamy), kde bude uchována k novému sehrání s dalšími databázemi. U této databáze je nutné zachovat původní nezměněný název sestavený podle konvencí, které jsou popsány v následující kapitole **SYSTÉM ZKRATEK A KONVENCÍ PŘI SESTAVOVÁNÍ A POJMENOVÁVÁNÍ SOUBORŮ SOUPISU PEČETÍ**;
- b) zdrojovou databázi zkontrolovat a opravit a doplnit ji o další záznamy. Po výzvě AS ji zaslat na AS, kde bude sehrána s dalšími databázemi. U této databáze je nutné zachovat původní konvenční název, avšak rozšířit ho o pořadové číslo „2“, které se připojí k názvu souboru na konec za podtržítko. Např.: NA_T_2.bf14;
- c) zdrojovou databázi zkontrolovat a opravit a zaslat ji zpět na AS (nerozšířenou o nové záznamy). U této databáze je nutné zachovat původní nezměněný konvenční název (viz ad a). Současně se zašle **nově založená databáze s novými záznamy**. Ta musí být rovněž pojmenována podle konvence. Bude však označena pořadovým číslem „3“, které se připojí k názvu souboru na konec za podtržítko. Např.: SOA TRE_P_3.bf14;

Jestliže se v archivu bude zpracovávat více nových databází různými pracovníky, je samozřejmě možné tyto databáze pojmenovat libovolně podle vnitřní potřeby archivu, budou-li však zaslány na AS, musí být jejich názvy přejmenovány podle konvence. V tom případě je možné buď zaslat více databází k sehrání pojmenovaných podle konvence s libovolným počtem pořadových čísel, která ale musí začínat číslem „4“, např. NA_P_4.bf14; NA_P_5.bf14; NA_P_6.bf14 apod. Nebo je možné je v archivu spojit v programu Pečetě

pomocí funkce dostupné z hlavní nabídky Nástroje – Připojení dat z jiného datového souboru. Takto spojená databáze se musí pojmenovat podle konvence a přidělí se jí pořadové číslo „3“ (např. MZA BRN_P_3.bf14). Na AS bude pak zaslána ve dvojici se zdrojovou původní, opravenou, ale nerozšířenou databází (např. MZA BRN_P.bf14 a MZA BRN_P_3.bf14).

Tento režim bude platný do prvního sehrání všech opravených a nových databází provozovaných v novém programu Pečetě (Bach) na AS.

SYSTÉM ZKRATEK A KONVENCÍ PŘI SESTAVOVÁNÍ A POJMENOVÁVÁNÍ SOUBORŮ SOUPISU PEČETÍ

Všechny archivy (a muzea)

ARCH ČR	všechny archivy zúčastnivší se soupisu pečetí
ARCHMUS ČR	všechny archivy a muzea zúčastnivší se soupisu pečetí

Národní archiv

NA	Národní archiv
----	----------------

Státní oblastní archivy

SOA PRA	Státní oblastní archiv v Praze
SOA TRE	Státní oblastní archiv v Třeboni
SOA PLZ	Státní oblastní archiv v Plzni
SOA LI T	Státní oblastní archiv v Litoměřicích
SOA ZAM	Státní oblastní archiv v Zámrsku
MZA BRN	Moravský zemský archiv v Brně
ZA OPA	Zemský archiv v Opavě

Státní okresní archivy

SOKA BN	Státní okresní archiv Benešov
SOKA BE	Státní okresní archiv Beroun
SOKA BK	Státní okresní archiv Blansko
SOKA BO	Státní okresní archiv Brno-venkov se sídlem v Rajhradě
SOKA BR	Státní okresní archiv Bruntál
SOKA BV	Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově
SOKA CL	Státní okresní archiv Česká Lípa
SOKA CB	Státní okresní archiv České Budějovice
SOKA CK	Státní okresní archiv Český Krumlov
SOKA DC	Státní okresní archiv Děčín
SOKA DO	Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšov. Týně
SOKA FM	Státní okresní archiv Frýdek-Místek
SOKA HB	Státní okresní archiv Havlíčkův Brod
SOKA HO	Státní okresní archiv Hodonín
SOKA HK	Státní okresní archiv Hradec Králové
SOKA CH	Státní okresní archiv Cheb

SOKA CV	Státní okresní archiv Chomutov se sídlem v Kadani
SOKA CR	Státní okresní archiv Chrudim
SOKA JN	Státní okresní archiv Jablonec nad Nisou
SOKA JE	Státní okresní archiv Jeseník
SOKA JC	Státní okresní archiv Jičín
SOKA JI	Státní okresní archiv Jihlava
SOKA JH	Státní okresní archiv Jindřichův Hradec
SOKA KV	Státní okresní archiv Karlovy vary
SOKA KA	Státní okresní archiv Karviná
SOKA KL	Státní okresní archiv Kladno
SOKA KT	Státní okresní archiv Klatovy
SOKA KO	Státní okresní archiv Kolín
SOKA KM	Státní okresní archiv Kroměříž
SOKA KH	Státní okresní archiv Kutná Hora
SOKA LI	Státní okresní archiv Liberec
SOKA LT	Státní okresní archiv Litoměřice se sídlem v Lovosicích
SOKA LN	Státní okresní archiv Louny
SOKA ME	Státní okresní archiv Mělník
SOKA MB	Státní okresní archiv Mladá Boleslav
SOKA MO	Státní okresní archiv Most
SOKA NA	Státní okresní archiv Náchod
SOKA NJ	Státní okresní archiv Nový Jičín
SOKA NB	Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem
SOKA OL	Státní okresní archiv Olomouc
SOKA OP	Státní okresní archiv Opava
SOKA PA	Státní okresní archiv Pardubice
SOKA PE	Státní okresní archiv Pelhřimov
SOKA PI	Státní okresní archiv Písek
SOKA PN	Státní okresní archiv Plzeň-jih se sídlem v Blovicích
SOKA PS	Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích
SOKA PY	Státní okresní archiv Praha-východ se sídlem v Přemyšlení
SOKA PZ	Státní okresní archiv Praha-západ se sídlem v Dobřichovicích
SOKA PT	Státní okresní archiv Prachatice
SOKA PV	Státní okresní archiv Prostějov
SOKA PR	Státní okresní archiv Přerov
SOKA PB	Státní okresní archiv Příbram
SOKA RA	Státní okresní archiv Rakovník
SOKA RO	Státní okresní archiv Rokycany
SOKA RK	Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou
SOKA SM	Státní okresní archiv Semily
SOKA SO	Státní okresní archiv Sokolov se sídlem v Jindřichovicích
SOKA ST	Státní okresní archiv Strakonice
SOKA SY	Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli

SOKA SU	Státní okresní archiv Šumperk
SOKA TA	Státní okresní archiv Tábor
SOKA TC	Státní okresní archiv Tachov
SOKA TP	Státní okresní archiv Teplice
SOKA TU	Státní okresní archiv Trutnov
SOKA TR	Státní okresní archiv Třebíč
SOKA UH	Státní okresní archiv Uherské Hradiště
SOKA UO	Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí
SOKA VS	Státní okresní archiv Vsetín
SOKA VY	Státní okresní archiv Vyškov se sídlem ve Slavkově u Brna
SOKA ZN	Státní okresní archiv Znojmo
SOKA ZL	Státní okresní archiv Zlín
SOKA ZR	Státní okresní archiv Žďár nad Sázavou

(Pozn.: zkratky míst okresů vycházejí ze systému zkratk státních poznávacích značek motorových vozidel bývalých okresů.)

Městské archivy

AHMP	Archiv hlavního města Prahy
AM BRN	Archiv města Brna
AM OST	Archiv města Ostravy
AM PLZ	Archiv města Plzně
AM UST	Archiv města Ústí nad Labem

Specializované archivy

ANK	Archiv Národní knihovny
ANM	Archiv Národního muzea
APH	Archiv Pražského hradu
AUK	Archiv Univerzity Karlovy
AŽM	Archiv Židovského muzea

Zkratky archivních oblastí

STČA	středočeské archivy (tj. SOA v Praze a jeho SOKA)
JIČA	jihocheské archivy (tj. SOA v Třeboni a jeho SOKA)
ZAČA	západočeské archivy (tj. SOA v Plzni a jeho SOKA)
SEČA	severočeské archivy (tj. SOA v Litoměřicích a jeho SOKA)
VYČA	východočeské archivy (tj. SOA v Zámrsku a jeho SOKA)

JIMA jihomoravské archivy (tj. MZA v Brně a jeho SOKA)
SEMA severomoravsko-slezské archivy (tj. ZA v Opavě a jeho SOKA)

Typy databází

- P** **Pečetě** – rozumí se soubor databáze pečetí přivěšených či přitisknutých na listinách (listech), pořízený a čitelný v modulu „Pečetě na listinách (listech)“ programu Pečetě.
- T** **Typáře** – rozumí se soubor databáze pečetidel (typářů), pořízený a čitelný v modulu „Pečetidla“ programu Pečetě.
- O** **Otisky (odlitky)** – rozumí se soubor databáze sbírky otisků (odlitků) pečetí soustředěných do umělých sbírek, pořízený a čitelný v modulu „Sbírka pečetí (odlitků)“ programu Pečetě.

Systém sestavování názvů souborů

- a) Mezi zkratkou typu archivu a místem sídla archivu se vkládá jednoduchá mezera (= jeden stisk mezerníku).
- b) Mezi zkratkou archivu a typem databáze (P, T, O) se vkládá podtržítka „_“ bez mezer.
- c) Extenzi (příponu) souboru ukládá program systému Bach systems, s.r.o. automaticky nebo se napíše ve tvaru: .bf14

Formáty názvů souborů a jejich význam (příklady)

ARCH ČR_P.bf14 pečetě na listinách (listech) všech archivů ČR (= celostátní databáze)

ARCH ČR_T.bf14 pečetidla (typáře) všech archivů ČR (= celostátní databáze)

ARCHMUS_T.bf14 pečetidla (typáře) všech archivů a muzeí (= celostátní databáze; rozumí se spojená databáze všech archivů se spojenou databází muzeí, zpracovanou v těchto muzeích)

NA_P.bf14	pečetě na listinách (listech) Národního archivu
NA_T.bf14	pečetidla (typáře) Národního archivu
NA_O.bf14	otisky (odlitky) sbírky pečetí Národního archivu
SOA TRE_P.bf14	pečetě na listinách (listech) SOA v Třeboni
MZA BRN_T.bf14	pečetidla (typáře) MZA v Brně
SOA ZAM_O.bf14	otisky (odlitky) sbírky pečetí SOA v Zámrsku
SOKA SU_T.bf14	pečetidla (typáře) SOKA Šumperk
SOKA NY_P.bf14	pečetě na listinách (listech) SOKA Nymburk
AM_P.bf14	pečetě na listinách (listech) všech archivů měst
AM BRN_P.bf14	pečetě na listinách (listech) Archivu města Brna
ANM_T.bf14	pečetidla (typáře) Archivu Národního muzea
SEMA_P.bf14	pečetě na listinách (listech) severomoravských archivů, tj. ZA v Opavě a jeho SOKA
STČA_O.bf14	otisky (odlitky) sbírky pečetí středočeských archivů, tj. SOA v Praze a jeho SOKA

SFRAGISTICKÁ METODIKA PROGRAMU PEČETĚ KLÁVESY F1

Uživatel obdrží metodickou kontextovou nápovědu z oboru sfragistiky po stisku klávesy F1, ať se nalézá s kurzorem v jakémkoliv poli (rubrice) databáze (dokumentu), a to jak v režimu „jen pro čtení“, tak „jen pro zápis“.

Rovněž v aplikačním průzkumníku obdržíte nápovědu, jestliže vyberete některý z modulů programu pečete, nebo určitou databázi (dokument), poklepáním myši prosvítíte položku a stisknete klávesu F1, pak se objeví následující vysvětlení:

Pečete - Pečete na listinách (listech)

V tomto modulu programu Pečete se vytvoří formulář k popisu pečeti, které souvisejí svojí ověřovací či uzavírací funkcí s diplomatickým materiálem, tj. zpravidla jsou přivěšeny nebo přitištěny na listinách a listech a s tímto materiálem tvoří nedílnou evidenční jednotku.

Pečete - Pečetidla

V tomto modulu programu Pečete se vytvoří formulář k popisu pečetidel (jinak zvaných pečetní typáře), tj. zpravidla kovových, ale i kamenných matric, jimiž se vytvářely otisky do voskové hmoty nebo obrazové otisky na papír. Každé pečetidlo je zpravidla samostatnou evidenční jednotkou.

Pečete - Sběrka pečeti (odlitků)

V tomto modulu programu Pečete se vytvoří formulář k popisu pečetních otisků nebo odlitků, které jsou soustředěny do umělé sbírky. Součástí těchto sbírek mohou být jak originální pečete, původně přivěšené nebo přitištěné na diplomatickém materiálu a posléze od něho násilně oddělené (odstřižené přivěšené pečete nebo vystřižené přitištěné pečete), anebo sbírkotvornou činností vyhotovené otisky nebo odlitky obrazů pečetidel nebo originálních pečeti do umělých materiálů (sádra, tmel, polymery) pouze za účelem evidence jejich obrazového obsahu.

Pečete - Číselníky

Číselník je systematický soupis předdefinovaných nabídek k výběru. Soubor **pecete-ciselniky.bf14** sestává z číselníku archivů (a muzeí a kulturních institucí, které podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů v platném znění, zvl. § 44 a další, eviduje MV a příslušné archivy z ohledu evidence archiválií v nich uložených, předarchivní péče a

skartačního řízení). Číselník je přístupný z nabídky Soubor – Vlastnosti dokumentu na horní liště evidenční karty nebo tabulky v okně Vlastnosti dokumentu.

Obsahuje též číselník(y) předdefinovaných nabídek charakteristik pečetního materiálu, dostupné k výběru po stisku kláves Ctrl + mezerník v příslušných polích karty záznamu. Tyto číselníky je možno též prohlížet vcelku v tabulce po otevření souboru v Aplikačním průzkumníku.

Číselník je možné upravovat. To však důrazně nedoporučujeme, neboť změny v něm provedené se mohou korektně promítnout jen do lokální databáze a nikoliv do databází vyšší úrovně či celostátní, spojené z mnoha dílčích databází.

A. METODIKA POPISU PEČETÍ V MODULU PEČETĚ – PEČETĚ NA LISTINÁCH (LISTECH)

Pořadové číslo

Pořadové číslo přiděluje program automaticky jednotlivým záznamům. Pokud některý záznam smažete, pořadí čísel se automaticky nepřechísluje a uprostřed řady se může vytvořit mezera. Přechíslování řady docílíte pouze při volbě z menu: Nástroje – přechíslování pořadových čísel. Na tuto skutečnost berte ohled, pokud budete chtít odkazovat v poznámce na číslo jiného záznamu. Nebezpečí nesprávného odkazu nenastane v případě čísel v rubrice „Odkaz na poř. číslo“ při volbě oboustranných pečeti. Zde se po systémovém přechíslování adekvátně změní i odkazová čísla.

Archiv/Muzeum

Z tohoto pole není přímo přístupný číselník archivů po stisku kláves Ctrl + mezerník jako u ostatních polí (rubrik).

Po založení nové databáze (dokumentu) a v průběhu jejího prvního otvírání, se automaticky objeví okno Vlastnosti dokumentu. Zde stiskněte tlačítko Nastavení cesty na soubor číselníku pečeti, poté vyberte soubor „pečetě-číselníky.bf14“ a potvrďte poklepnem myši nebo Enterem. Znovu se objeví okno Vlastnosti dokumentu, umístěte kurzor do pole Číslo archivu nebo Název archivu a otevřete číselník archivů stiskem Ctrl + mezerník, vyberte archiv/muzeum a potvrďte Enterem nebo tlačítkem se zeleným zaškrtnutím. Do obou polí se uloží číslo a název archivu/muzea. Poté stiskněte tlačítko Uložit. Po založení nového záznamu v databázi se v poli (rubrice) Archiv/Muzeum formuláře karty záznamu již bude stále objevovat název vybrané instituce.

Změnu archivu/muzea v rámci jedné databáze (dokumentu) je možné provést hromadně u všech záznamů v celé databázi nebo u jednotlivých záznamů, které přidáváme k již založené databázi. Vždy je ale potřeba, aby se tato změna prováděla v režimu „jen pro čtení“. Nelze provést změnu instituce u záznamu(ů), který je umístěn uvnitř databáze.

1. Hromadnou změnu provedeme tak, že nejprve umístíme kurzor do pole Archiv/Muzeum. V menu nabídek zvolíme Úpravy – Hromadné doplnění polí. Objeví se okno Hromadné doplnění pole: Archiv. Ve žlutém poli se nalézá kurzor, stiskem klávesy Ctrl + mezerník otevřete číselník archivů. Vyberte archiv/muzeum a potvrďte Enterem nebo tlačítkem se zeleným zaškrtnutím. Ve žlutém poli se objeví název archivu/muzea. Stiskněte tlačítko Provést. Ve všech záznamech databáze (dokumentu) se poté

změnil název instituce. Tato metoda se uplatní nejspíše tehdy, kdy se dodatečně objeví mylné zadání archivu/muzea u nově založené databáze a omylu si pracovník všimne až po zapsání několika záznamů.

2. Změnu u přidávaných záznamů provedeme tak, že dříve, než přidáme další záznam, zvolíme v menu nabídek Soubor – Vlastnosti dokumentu. Objeví se okno Vlastnosti dokumentu. Dále postupujeme stejně jako při volbě archivu/muzea po založení nové databáze (dokumentu). Po výběru a uložení volby archivu/muzea přidejte nový záznam. Zvolený archiv/muzeum se objeví v novém přidaném záznamu a bude se objevovat v poli Archiv/Muzeum dotud, dokud stejným postupem neprovedeme změnu. Tato metoda se může uplatnit u založení a vyplňování databáze, která bude sestávat ze záznamů pečeti umístěných v různých institucích. Neuplatní se nejspíše u databáze, kterou založil pracovník pro evidenci pečeti uložených v jednom archivu/muzeu.

Program Pečetě je primárně určen pro zpracování a evidenci sfragistického materiálu v archivech ČR. V případě, že by byl využit v prostředí muzeí, je možno domluvit s odborem archivní správy a spisové služby MV a firmou Bach systems, s.r.o. rozšíření číselníku o ta muzea, která nejsou ještě uvedena v číselníku archivů. Pracovně a dočasně je možné využít volbu Archivní správa MV v číselníku archivů.

Typ majitele

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník nebo dvojkliknutím myši zvolíte v nabídce číselníku „Typ majitele“ jednu z předvoleb formuláře pro:

a) **fyzickou osobu** (tj. jedince – vlastníka pečeti s příslušnými rubrikami, které ho blíže jménem identifikují a prosopograficky určují, tj. sociálně, stavovsky a úředně zařazují);

b) **právníckou osobu** (čili majitelem pečeti je určena instituce, úřad, korporace, orgán, organizace apod., jež souvisí s určitým druhem veřejné správy, samosprávy či s oborem lidské činnosti, resortem).

Pečetitel

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Pečetitel“ s volbami určujícími charakter pečetitelů dané listiny či listu.

Vydavatel – vyjadřuje, že listinu či list vydává jediná osoba, uvedená v intitulaci listiny.

Spoluvydavatel – vyjadřuje, že listinu či list vydává více osob současně (např. opovědné listy šlechty, výroky ubrmanů, opravců apod.).

Rukojmě – vyjadřuje, že pečetitel přivěsil pečeť jako rukojmě právního porřízení

(trhy, kvitance, ležení apod.).

Svědék – vyjadřuje, že pečetitel přivěsil pečeť jako svědek právního aktu při vydávání listiny a je též v eschatokolu uveden v závěrečné svědečné řadě a ohlášen v koroboraci.

Majitel pečetě

Toto pole se vyplní automaticky červeným písmem poté, co zpracovatel záznamu vyplní pole „Jméno“, „Příjmení“, „Predikát“ a „Druhý predikát“ u fyzických osob a nebo „Typ majitele“ a „Typ právnické osoby“ u právnických osob. Toto pole nelze přímo upravovat, nýbrž jeho obsah je možno změnit jen po úpravě výše uvedených příslušných rubrik.

Jméno

Uvádí se křestní (osobní) jméno (např. Ješek, Boreš, Jaroslav), popř. více křestních jmen za sebou (např. Jindřich Vladislav) neoddělených (!) čárkou. Rovněž zde uvádíme jména panovníků s pořadovou římskou číslovkou (Václav II., Karel IV.). V této rubrice se též vyjádří, že majitel pečetě je neznámý či prozatím neurčitelný, a to dvěma otazníky „? ?“. Dva otazníky není třeba pak znovu uvádět v následujících rubrikách „Příjmení“, „Predikát“ a „Druhý predikát“. Jméno se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Příjmení

Uvádí se příjmení jak v moderním smyslu slova, tak i historické přídomky, přezdívký či přízviska. Např. Hlaváč, Černý, Kepka, Drochovec, Škopek, Roubík. Zde se též uvádějí novodobá označení panovníků, např. (Jan, Zikmund) Lucemburský, (Eliška) Přemyslovna. Příjmení se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Predikát, Druhý predikát

Uvádí se k vyznačení místního jména s výlučným užitím předložky „z“ (to je pouze s užitím české předložky ve tvaru „z“ a nikoliv „ze“!), označujícího šlechtický původ vlastníka pečetě. Např. z Trutmaně, z Hlavatec, z Rožmberka, z Svinné. Pokud v pramenu přichází u osoby více predikátů, uvádějí se pouze první dva v uvedeném pořadí rubrik formuláře „Predikát“ a „Druhý predikát“. Jestliže se u šlechtických osob za prvním nebo druhým predikátem objevuje ještě označení sídla (domicil), např.: Bohuslav z Obytec a na Hvožd'anech,

Václav Zmrzlík ze Svojšína a na Lnářích, Vilém z Rýzmburka a z Švihova a na Klenovém, je možno tento domicil napsat podle okolností do rubriky „Predikát“ nebo „Druhý predikát“ v takovém tvaru: „z Obytec na Hvožd'anech“, „z Svojšína na Lnářích“, „z Švihova na Klenovém“. Predikát se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Stav

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Stav“, z něhož vyberte skupinu. Rubrika umožňuje zařadit osoby do skupin podle sociálního postavení, jež odpovídají třídní struktuře společnosti středověku a raného novověku (tedy období pro sběr pečetního materiálu pramenně historicky nejdůležitějšího). Volba skupin a jejich podskupin (např. u skupin panovnický dům, šlechta, duchovní) byla volena záměrně rámcově, neboť detailní členění není definovatelné vzhledem k značné šíři a proměnám stavovských titulů v čase a prostoru. Při nejistotě jednoznačného přiřazení a nechcete-li stav odhadovat, zvolte volbu vždy vyšší obecné specifikace (např. nevíte-li, zda příslušník šlechty náležel k vyšší či nižší šlechtě, volte pouze „šlechta“, podobně např. nelze-li určit, zda měšťan náležel k patriciátu, či byl obchodníkem nebo řemeslníkem, volte obecně „měšťan“). Chcete-li zrušit volbu z číselníku nebo předchozí volbu opravit, vraťte se do číselníku a zadejte novou volbu.

panovnický dům – volba je určena pro příslušníky a příslušnice dynastických rodů císařských, královských, knížecích a vévodských. Tuto volbu je možno dále specifikovat v podvýběru na označení „vládnoucí panovník“, jíž se vyjádří, že evidovaná pečeť náleží osobě právě vykonávající svrchovaná panovnická práva v dané zemi, a nebo na označení „člen dynastie“, jíž se vyjádří příslušnost osoby k rodu a rodině právě vládnoucí dynastie.

šlechta – volba je určena pro příslušníky aristokracie staré i nové (tj. nobilitované), vyšší i nižší, tedy privilegovaného svobodného obyvatelstva všech označení a stupňů (mimo nejvyšší feudalitu zahrnutou do volby „panovnický dům“). Volbu je možno dále specifikovat na označení „vyšší“, jíž se rozumí příslušníci stavu panského v Čechách a na Moravě, popř. hraběcího v německých zemích (popř. odpovídajícího stavu v jiných zemích), a nebo „nižší“, jíž se rozumí u nás příslušníci vladycké šlechty, jež se zhruba od poloviny 15. století uzavírala v rytířský stav, popř. jiných stavovských stupňů (vladyků, panoší) a v Německu se označovali složitou strukturou titulů, např. Herr, Freiherr, Ritter a dalších. Mezi nižší šlechtu je třeba počítat i nižší šlechtické many a nápravníky. Pro správné zařazení osoby mezi vyšší či nižší šlechtu bude zvláště pro 13. a 14. století (tj. pro období nevyhraněné a neuzavřené společenské skladby aristokracie) rozhodující správná interpretace pramene a

erudice zpracovatele záznamu. Toto zařazení musí korespondovat s rubrikou „Titul“.

duchovní – volba je určena pro příslušníky církevní hierarchie od nejvyššího po nejnižší stupeň a držitele všech církevních funkcí (hodností). Jediné rozlišení umožňuje buď podvýběr „světský“, jíž se vyjadřuje příslušnost k světskému kléru (papež, kardinál, arcibiskup, biskup, arcijáhen, děkan, probošt, farář apod.), a nebo „řádový“, jíž se vyjadřuje příslušnost pečetitele k rytířským řádům, mnišským řádům a kongregacím, ať je jakékoliv funkce a titulu. Bližší specifikaci pečetitele je možno vyjádřit v rubrice „Funkce“.

měšť'an – volba je určena pro svobodné obyvatele královských měst jakož i pro obyvatele poddanských měst jakéhokoliv sociálního postavení. Bližší specifikaci je možno zvolit podvýběrem: „patriciát“ pro nejbohatší a vedoucí vrstvu ve městě, rekrutující se z nejbohatších obchodníků a od poloviny 14. století i z řemeslníků; „obchodník“ pro měšťany zabývající se převážně obchodem a „řemeslník“ pro měšťany zabývající se řemeslem.

svobodník – volba je určena pro příslušníky zbytkové skupiny sociálně svobodných obyvatel – svobodníků, nápravníků, dědiníků apod., rovněž i Chodů a tzv. Králováků, kteří podléhali fiskálně přímo královské komoře a soudně zemskému soudu, avšak nebyli příslušníky šlechtického stavu.

erbovník – volba je určena pro zpravidla svobodné obyvatele měst či svobodníky, kteří nebyli povýšeni do šlechtického stavu (nebyli nobilitováni), avšak byl jim panovníkem či palatinem udělen erb.

poddaný – volba je určena pro vesnické poddané obyvatele bez rozdílu jejich sociálního postavení.

intelligence – volba je určena pro příslušníky různých sociálních tříd a stavů, kteří se však svojí převažující intelektuální činností jednoznačně uplatňují v oborech vědecké, umělecké a učitelské činnosti. Této specifikaci odpovídají i volby podvýběru. Využití těchto voleb zvláště pro starší období bude ovšem prolínat se zařazením pečetitele mezi duchovní osoby a bude záležet na zpracovateli záznamu, zda danou osobu zařadí podle jejího převažujícího profilu mezi církevní hierarchii či již podle moderního pojetí mezi emancipovanou inteligenci.

Pohlaví

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník je možno vybírat v číselníku „Pohlaví“ mezi volbami „Muž“ či „Žena“.

Titul

Do této rubriky se zapisují především:

a) panovnické a šlechtické tituly vyjadřující stavovský stupeň a vládní svrchovanost či vládní prerogativu nad určitým územím (např. král český, markrabě moravský, markrabě lužický, kníže slezský apod.; vévoda lucemburský, hrabě henegavský, pán Namuru apod.);

b) zde je možno vyjádřit i stavovský šlechtický stupeň a specifikovat tak rubriku „Stav“ a v číselníku stavů volby „Šlechta“: „vyšší“, „nižší“ (např. vévoda, pán, rytíř, panoše, Ritter, Freiherr, baron);

c) v rubrice je možno vyjádřit i akademické tituly (např. JUDr., MUDr., laureát apod.).

V případě, že pojmy označující osoby je možno považovat za tituly, které jsou chápány též jako hodnosti (typicky v označení osob církevní hierarchie – kardinál, probošt apod.), avšak ty jsou současně spojeny s výkonem určité institucionální funkce, je třeba taková označení uvést v rubrice „Funkce“ a nikoliv „Titul“! Pokud přichází u jména možnost uvést více titulů, uveďte pouze aktuální titul či tituly, které jsou platné v době vydání listiny, na níž pečetitel přivěsil svoji pečeť. Viz i „Úřad“ a „Funkce“. Titul se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Úřad

Zde je možno uvést název úřadu, jehož je pečetitel činitelem a v rubrice „Funkce“ je možno navíc specifikovat označení činnosti pečetitele. Např. Úřad desk zemských (a v rubrice „Funkce“: komorník); Česká kancelář dvorská (a v rubrice „Funkce“: registrátor); Dvorský soud (a v rubrice „Funkce“: dvorský sudí apod.). Viz i „Titul“ a „Funkce“. Název úřadu se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Funkce

Zde se označí činnost pečetitele ve vztahu k úřadu, v němž je činitelem (např. zemský soudce, nejvyšší purkrabí pražský, komorník, taxátor apod.). V případě, že pojmy označující osoby je možno považovat za tituly, které je možno též chápat jako hodnosti (typicky v označení osob církevní hierarchie - kardinál, probošt apod.), avšak ty jsou současně spojeny s výkonem určité institucionální funkce, je třeba taková označení uvést v rubrice „Funkce“ a nikoliv „Titul“! Viz i „Titul“ a „Úřad“. Název funkce se poté stane součástí řádkového přehledu,

jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Typ právnické osoby

Po užití předvolby „právnická osoba“ se zobrazí rubrika „Typ právnické osoby“. Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se otevře číselník „Typ právnické osoby“, v němž je možno vybrat volbu správního okruhu, do něhož je možné zařadit pečetitele. Názvy voleb v číselníku jsou formulovány jednoznačně a nevyžadují zvláštní výklad, předpokládají však orientaci v pojmech dějin správy.

Specifikace právnické osoby

Rubrika je určena k bližší specifikaci a vypsání názvu právnické osoby. Např. zvolíte-li v rubrice „Typ právnické osoby“ postupně „Církevní správa, řádové konventy“, můžete zařazení pečetitele zde v rubrice „Specifikace právnické osoby“ blíže určit např. vypsáním „Řád augustiniánů kanovníků ve Fulneku“. Nebo určíte-li např. základní charakteristiku právnické osoby jako „Justiční správa, soudy“, můžete zde vypsát „Zemský soud“ apod. Podobně např. zvolíte-li „Finanční správa“ můžete ji zde blíže určit jako „Vrchní úřad pro přírážkovou daň z vína Litomyšl“. Je vhodné do této rubriky vypisovat úřední název právnické osoby. Je třeba, abyste zde vyjádřili nejen název či bližší charakteristiku instituce, nýbrž i **místo!** (např. Cech kolářů v Miletíně). To se zpravidla shoduje, ale také se někdy nemusí shodovat s místem, které uvedete v následující rubrice „Místo působení“. Toto dvojí uvádění názvů míst v obou rubrikách se důrazně doporučuje. Budete-li totiž přímo hledat v režimu „jen pro čtení“ podle majitele právnické osoby a nebude-li místo v rubrice „Specifikace právnické osoby“ vámi napsáno, neobjeví se ani v tabulce procházení a vy budete při větším množství podobných údajů dezorientováni a budete moci hledat místo vztahující se k právnické osobě jen podle číselníku „Místo působení“. Tato slabina není tak citelná v menších databázích, avšak v celostátní databázi by absence údaje místa citelně překážela v první orientaci. Název se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Místo působení

Do rubriky se napíše místní jméno, které je sídlem nebo působištěm právnické

osoby. Toto jméno by se mělo zapisovat již do pole „Specifikace právnické osoby“ (viz tato rubrika). Jméno se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Země (území)

Do této rubriky se napíše název země (území), odkud fyzická nebo právnická osoba pochází. Uvádí se, pokud je to možné, název historické země (např. Čechy, Morava, Slezsko, Braniborsko, Franky, Languedoc, Burgundsko apod.) spíše než obecná moderní označení velkých územních celků (jako např. Německo, Francie apod.). Ta je možno uvést druhotně v závorce za označením země. V případě nejistoty je možno uvést i území (např. Porýní, Prusy apod.). Název země se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Pravost listiny/listu

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Pravost listiny/listu“ s výběrem tří možností označení listiny (listu), která(ý) je nositelem popisovaných pečetí, a to buď jako listiny pravé, podezřelé a nebo falešné. Tato označení přiřadíme listině na základě dosavadního diplomatického rozboru (např. v edicích) nebo aktuálního posouzení.

Pravost pečetě a pečetidla

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Pravost pečetě“ nebo „Pravost pečetidla“ s výběrem tří možností označení pečetě či pečetidla jako pravé (pravého), podezřelé (podezřelého) a nebo falza. Tato označení přiřadíme pečetí (pečetidlu) na základě dosavadního diplomatického rozboru listiny (např. v edicích) nebo sfragistického rozboru pečetě (pečetidla) a nebo aktuálního posouzení.

Datace listin, pečetí a pečetidel

[Datum vydání listiny/listu, Rok vydání od:, Rok vydání do:, Doba vzniku od:, Doba vzniku do: {pečetidel, otisků}]

Vyplňuje-li se se datum vydání listiny, na níž je popisovaná pečeť přivěšena, je třeba vyplnit všechny části rubriky, tj. den, měsíc a rok. Pokud nebude některá část vyplněna, program takový záznam nepřijme. Pokud je znám pouze měsíc a rok, vyplňte v poli pro den dvě nuly. V rubrice se pohybujte klávesou TAB. Jestliže není možno vyplnit kompletní datum, přeskočte tabulátorem celou

rubriku a využijte možnosti datace jen podle roku či rámcové datace ve vedlejší rubrice „Rok vydání od:“ a „Rok vydání do:“. Jestliže se rozhodnete datovat pouze v těchto rámcových rubrikách, pak:

1. Vypíšete-li rok pouze v prvním poli rubriky, pak je tento zápis chápán jako „po tomto roce“ (post quem, a quo);
2. Vypíšete-li rok pouze v druhém poli rubriky, pak je tento zápis chápán jako „před tímto rokem“ (ante quem, ad quem);
3. Vypíšete-li roky v obou rubrikách, pak je tento zápis chápán jako časový rozsah „od – do“.
4. Pokud vypíšete v obou rubrikách stejný rok, pak je datace vztažena k tomuto roku. V této rubrice se pohybujte šipkami vlevo a vpravo a nebo pomocí TAB.
5. Totéž jako v bodech 1–4 platí pro rubriky „Doba vzniku od:“ a „Doba vzniku do:“ při práci v režimu modulů Pečetě – Pečetidla a Pečetě – Sbíрка pečetí (odlitků). Při popisu pečetidla nebo otisku ze sbírky pečetí se uvede buď rok jeho vzniku anebo časový rozsah – období, v němž pečetidlo či otisk vznikl či mohl vzniknout.

Místo vydání listiny

Uvádí se místo vydání listiny uvedené v listině nebo interpretované v edici listiny. Určení místa se může uvést i listinnými formulacemi typu „apud Egram“. Místní jméno se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Koroborace

Do této rubriky se zapisuje listinná formule (tzv. koroborace), ohlašující na závěr listinného formuláře ověřovací prostředky (zpravidla pečetě), jimiž získává listina právní platnost. Jestliže listina či spíše list neobsahuje koroborační formuli, uveďte „Bez koroborace“, čímž vyjádříte, že v listině skutečně koroborace chybí, a nikoliv, že jste ji pouze pominuli. Do této formule se nevypisují jména svědků. Text koroborace se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Počty pečetí a jejich pořadí

(Počet původních pečetí, Počet dochovaných pečetí, Pořadí pečetě)

V rubrice „Původní počet pečetí“ se uvede číslovkou skutečný původní počet pečetí, to je nejen těch, které se na listině dochovaly, ale i těch, po nichž zůstala na listině či listu jen stopa v podobě pergamenového proužku, proříznutého

pergamenu k provlečení pergamenového proužku, neidentifikovatelného zlomku pečetě apod.

V rubrice „Počet dochovaných pečetí“ se uvede číslovkou skutečný počet dochovaných pečetí (včetně zlomků) na listině či listu. Do tohoto počtu se nezahrnují zaniklé pečetě, po nichž zůstal např. jen pergamenový proužek.

V rubrice „Pořadí pečetě“ se uvede číslovkou pořadí pečetě v řadě původního počtu pečetí uvedených v rubrice „Původní počet pečetí“. Za číslovkou se **nepíše** tečka jako za pořadovou číslovkou!

Velikost a rozměr

[Velikost (rozměr x:), Velikost (rozměr y:), Původní velikost (rozměr x:), Původní velikost (rozměr y:), Velikost plochy (rozměr x:), Velikost plochy (rozměr y:), Výška pečetidla]

Do rubriky „Velikost, rozměr x:“ vypište číslovku, vyjadřující buď skutečnou dochovanou velikost průměru pečetního pole u okrouhlé pečetě nebo pečetní desky pečetidla nebo výšku u ostatních tvarů. Do rubriky „Velikost, rozměr y:“ vypište číslovku, vyjadřující skutečnou dochovanou šířku pečetních polí u pečetí či pečetidel štítových, zašpičatěle oválných, oválných nebo vícehranných. Rozměry se udávají v milimetrech. Podobně v rubrice „Původní velikost, rozměr x:“ a „Původní velikost, rozměr y:“ **Pozor!** Velikostí a původní velikostí se rozumí u pečetí velikost skutečného otisku, tj. čisté plochy pečetidla, které pečeť vytváří; tedy do rozměrů se nezahrnuje velikost pečetní látky, která po vtlačení pečetidla přebývá mimo rozměr pečetního obrazu. Po zadání rozměru v rubrice „Velikost, rozměr x:“ se tytéž údaje automaticky přenesou do rubriky „Původní velikost, rozměr x:“. Podobně se údaj z rubriky „Velikost, rozměr y:“ automaticky po zapsání přenesou do rubriky „Původní velikost y:“. Rubriky původních velikostí využijte k úpravě údajů tehdy, je-li možnost rekonstrukce původní velikosti pečetě, která se dochovala např. ve zlomku nebo v takovém stupni poškození, že se její dochovaná velikost značně liší od původních rozměrů. Rubriky „Velikost plochy, rozměr x:“ a „Velikost plochy, rozměr y:“ při práci v modulu Pečetě - Pečetidla jsou určeny pro míry pečetidel analogicky pro míry pečetí. Velikostí plochy se zde rozumí míry pečetní desky. Do rubriky „Výška pečetidla“ se udává rozměr mezi plochou pečetní desky, která vytváří pečetní otisk, a vrcholem držadla pečetidla. Rozměr se rovněž udává v milimetrech.

Tvar pečetě a pečetní plochy pečetidel

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Tvar pečetě“ s nejčastěji přicházejícími tvarovými variantami pečetí a pečetních desek pečetidel. V případě, že popisovaná pečeť svým tvarem neodpovídá žádnému z

nabízených tvarů, zvolte volbu „jiný“ a tvar pečetě popište v rubrice „Poznámka k popisu“.

Pečetní látka

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Pečetní látka“ s výběrem všech reálných materiálů, z nichž byly pečetě na listinách a listech, jakož i pečetní otisky zpravidla v umělých sbírkách zhotovovány. Je třeba nezaměňovat včelí vosk se španělským voskem. Včelí vosk byl používán po celý středověk, ať v přírodní bezbarvé podobě, nebo zbarvený přísadami (rumělka, měděnka a pod.). Konzistence včelího vosku se měnila přísadami, jako byl terpentýn, pryskyřice, lněný olej). Španělský vosk byl k nám importován ze španělského Nizozemí až v 16. století. Zpočátku sloužil k pečetění listů. V průběhu 17. a 18. století se stal běžnou pečetní látkou a vytlačil z běžného užívání včelí vosk. Měl konzistenci laku, který se nanášel horký na psací látku, s níž se po vtisku pečetidla pevně spojil. Je lesklý a křehký. Užívá se dodnes v různých barevných provedeních, obvykle v barvě červené. Dnes ho užíváme též pod názvem bankovní vosk. Velké pečetě panovnické, zvláště Jiřího z Poděbrad, Jagellonců a Habsburků jsou však zhotoveny z včelího vosku zbarveného červeně a nikoliv z vosku španělského (tj. pečetního laku), i když určitá podobnost mezi oběma látkami je patrná.

Barva

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Barva pečetě“ s nejčastěji přicházejícími barevnými variantami vosku pečetí. V případě, že popisovaná pečeť svojí barvou neodpovídá žádné z nabízených barev, zvolte volbu „jiná“ a barvu uveďte v rubrice „Poznámka k popisu“.

Forma pečetě

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Forma pečetě“ s výběrem všech možných dochovaných podob vyhotovení pečetí:

pečeť volná – pečetidlo bylo vtlačeno do předem vytvarovaného kusu pečetní látky (vosku), aniž by vytvořený pečetní obraz byl jakkoliv chráněn. Vlastní pečetní obraz tvoří kompaktní součást celé pečetě. Tyto pečetě byly obvyklé od 12. do 15. století.

pečeť ve voskové misce – nejprve byla vyhotovena vosková miska, zpravidla okrouhlá nebo zašpičatěle oválná a zesponu zaoblená. Do ní bylo pečetidlo ze shora vtlačeno, tak, že pečetní obraz byl chráněn po obvodu vystupujícími

okraji. Do misky se též vléval pečetní vosk jiné barvy a teprve poté došlo k otisku pečetidla. Tento typ pečetě se objevuje zhruba od poloviny 14. století až do století 16.

pečeť v dřevěném pouzdře – voskovou misku nahradilo okrouhle vysoustružené dřevěné pouzdro jednodílné i dvoudílné (uzavíratelné a zapadající do sebe), do jehož základní části byl nalit vosk k otištění pečetidla. Tento typ pečetí se objevuje od 16. století.

pečeť v kovovém pouzdře – dřevěné pouzdro bylo nahrazeno kovovým, zpravidla dvoudílným, rovněž uzavíratelným a do sebe zapadajícím pláštěm. Výroba vlastního pečetního tisku zůstala stejná jako v případě předchozích typů pečetních forem. Tato forma byla obvyklá zvláště v 18. století.

pečeť pod papírovým krytem – na psací látku (zpravidla papír) byla nanesena pečetní látka (pečetní vosk nebo těsto, čili tzv. oplatka), přes ní byl položen ústřížek papíru a teprve poté do něho vtlačeno pečetidlo a vytvořen pečetní obraz. Tato forma byla obvyklá od 16. století.

Přípevnění pečetě

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Přípevnění pečetě“. Zde jsou volbami určeny druhy závěsů a umístění pečetí na diplomatickém materiálu:

přivěšená – rozumí se pečeť, která je samostatným pergamenovým proužkem nebo samostatným svazkem hedvábných nebo konopných nití připoutána k listině tak, že dříve vystřižený proužek nebo svazek nití je provlečen otvorem v pergamenové listině na jejím dolním ohybu (v její tzv. plíce) a na druhém konci zapašněn do voskové hmoty přivěšené pečetě.

zavěšená – rozumí se pečeť, která je k listině připoutána pergamenovým proužkem, který vznikl naříznutím spodního okraje pergamenu listiny a není tedy od listiny fyzicky oddělen. Proužek je na konci zapašněn do voskové hmoty pečetě.

přitištěná – rozumí se pečeť, jejíž vosková hmota s otiskem pečetidla spočívá přímo na ploše psací látky (pergamenu, papíru).

uzavírá – rozumí se pečeť přitištěná na ploše psací látky proto, aby uzavírala tuto psací látku (papír), složenou přehyby do formy dopisu.

Typ pečetě

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Typ pečetě“ kde je nutno vybrat z následujících voleb:

PEČEŤ JEDNOSTRANNÁ – rozumí se pečeť, kde otisk pečetidla se nalézá pouze na jedné, lícni straně pečetní hmoty. Tato volba se dále specifikuje v

číselníku na označení:

velká pečeť – Pečeť se vyznačuje skutečně většími až velkými rozměry a výpravností provedení. V kanceláři majitele (zpravidla v kanceláři panovnické a městské) byla považována za pečeť hlavní. V koroboracích se nazývá *sigillum magnum*, *sigillum maius*, *sigillum authenticum*. V panovnických kancelářích byla podle charakteru pečetního obrazu též nazývána *sigillum maiestatis*, a podobně v kancelářích biskupských *sigillum pontificale*. Velká pečeť byla užívána k zpečetění listin trvalé platnosti a zvláště významných a slavnostních, tzv. diplomů.

malá pečeť – Pečeť se vyznačuje menšími rozměry a jednoduchým provedením obrazu a opisu. V kanceláři byla považována za vedlejší pečeť, nedosahující právní závažnosti pečetě hlavní. Bývala užívána k zpečetění běžných či méně významných písemností, a proto byla v kanceláři běžněji dostupná. V koroboracích bývala nazývána *sigillum minus*, *sigillum parvum*, *sigillum commune* nebo zvláštními názvy podle jejího upotřebení pro příslušné úřední agendy (např. *sigillum ad causas*, *sigillum ad contractus*), kdy se stávala pečetí speciální. Jestliže se pečeť určí jako „malá pečeť“, pak se předpokládá, že v kanceláři fyzické nebo právnické osoby se užívá i „velká pečeť“ a užívání obou se řídí pravidly kanceláře při vyřizování různých typů agend. Velkou a malou pečeť proto využívaly především velké kanceláře panovníků, měst a církevních institucí.

osobní hlavní – Většina šlechty či nešlechtických osob užívala jednu či postupně více pečetí stejné ověřovací síly bez ohledu na jejich skutečnou fyzickou velikost. Pro tento standardní druh pečetí nebyl v dosavadní sfragistické literatuře užíván žádný speciální termín, proto pro potřeby formulace nabídkového číselníku programu Pečetě bylo třeba vytvořit nový neutrální pojem „osobní hlavní“. Rozumí se jím pečeť, která má společné rysy s ohromnou množinou běžných pečetí zpravidla šlechtických, ale i nešlechtických osob v průběhu staletí. Reprezentuje svého vlastníka k zpečetování všech druhů písemností a nemá rysy pečetě velké a menší (jak jsou užívány ve velkých institucionálních kancelářích) ani sekretu nebo signetu (v kancelářích soukromých). Nemusí být pečetí v kanceláři šlechtice (měšťana) výlučnou či jedinou. To znamená, že může být užívána střídavě či souběžně s jinou osobní hlavní pečetí (pokud osoba vlastní více různých typů téže povahy) a nebo může být nahrazena postupně jinou osobní hlavní pečetí. V koroboracích bývá označována prostě jako *sigillum* bez bližší specifikace. Její provedení bývá u šlechtických i měšťanských pečetí výtvarně standardní v závislosti na výtvarném slohu. Pečetní obraz bývá zpravidla portrétní (pěší se znaky, jezdecký se znaky a výjimečně i trůnní bez insignií) a nejčastěji znakový (ve všech variantách). Je-li pečetidlo užito na dvoustranné pečetě, pak pečeť osobní hlavní bývá současně hlavní lícní. Jde o pečeť soukromou včetně užití v soukromých kancelářích u významnějších šlechticů.

sdrúžená – Společná pečeť dvou a více osob, které spolu stojí v určitém

právním vztahu (zpravidla vzájemné vztahy rodové, majetkové, např. nedíl). Tyto pečete jsou obvyklé v Německu od 12. století.

sekret – Pečeť zpočátku čistě osobní, vyznačující se malými rozměry a jednoduchým provedením obrazu a stručnou legendou. Sekret měl v různých dobách různé použití, nebyl však uznán nikdy za pečeť autentickou. V koroboracích je označován jako *sigillum secretum*. Původně byl sekret osobní soukromou pečeti k zpečetování soukromé korespondence (listů), hodné utajení. Postupně začal být sekret též užíván jako pečeť rubní (*contrasigillum*) k pečeti hlavní, kde plnil i funkci kontroly dispozice s hlavní pečeti. Nejstarší doklad sekretu jako rubní pečete v Německu je z 2. čtvrtiny 13. století. Od 2. poloviny 13. století se sekret objevuje též samostatně pro jednoduché a běžné písemnosti a dostává tak povahu pečete menší. Tím přechází správa sekretu ze soukromých rukou ke kancelářskému personálu, a proto v průběhu 14. století přestává užívání sekretů jako kontrolní pečete rubní, jejíž funkci začíná plnit pečeť prstenová (signet), jako pečeť výlučně osobní soukromá. K tomu srov. volbu „pečeť oboustranná, dvoustranná, rubní“.

signet – Drobná, čistě osobní soukromá pečeť, nejčastěji vytvořená pečetním prstenem s velmi prostou obrazovou výbavou (nejčastěji jen erb, event. s monogramem). Rozšířila se od 14. století s širším použitím papíru, na nějž byla přitiskována. V pramenech se označuje jako *signetum*, *sigillum anuli*. Signetu se užívalo k pečeti soukromé a tajné korespondence a od 14. století též jako pečeť rubní (viz sekret). Jako pečeti sekretní užívali papežové tzv. rybářský prsten (*anulus piscatoris*) již od 12. století. Největšího rozšíření nabyl signet od poloviny 16. století, kdy se ustálila i jeho forma s erbem nebo iniciálami majitele. K tomu srov. volbu „pečeť oboustranná, dvoustranná, rubní“.

PEČEŤ OBOUSTRANNÁ – Rozumí se pečeť, kde otisk pečetidla se nalézá na obou stranách pečeti hmoty, tj. lící (averzní) i rubní (reverzní). Viz též nápověda k rubrice „Odkaz na poř. číslo“. Tato volba se dále specifikuje na označení:

dvoustranná – Pečeť nese otisk dvou typářů na lící i rubní straně, přičemž pečeti otisk na lící straně není velikostí ani obrazem totožný s otiskem na rubu pečete. Oba typáře, s jejichž pomocí byla dvoustranná pečeť vytvořena, mohou být využity i pro samostatné jednostranné pečeti. Daný záznam pečete v programu se specifikuje v číselníku konečnou volbou „hlavní lící“ nebo „rubní“:

hlavní lící – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečete se vztahuje na hlavní lící stranu dvoustranné pečete, na níž bývá zpravidla otisk typáře tzv. velké pečete (pečete autentické) nebo osobní hlavní pečete (viz nápověda k volbě „pečeť jednostranná“).

rubní – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečete se vztahuje na rubní stranu dvoustranné pečete, na níž bývá zpravidla

otisk typáře sekretu nebo signetu (resp. prstenového pečetidla) ve funkci kontrasigila (viz návod k volbě „pečeť jednostranná“).

pečeť mincovní – Rozumí se pečeť, kde otisk pečetidel se nalézá na obou stranách pečetní hmoty, přičemž na každé straně se nalézá jiný pečetní obraz, avšak bylo užito dvou pečetidel stejné velikosti. Mincovní pečeť tvoří jednotu (i v symbolice pečetních obrazů) a otisky jejích typářů zpravidla nepřicházejí na samostatných pečetích. Typickými příklady mincovních pečetí jsou voskové pečetě posledních Přemyslovců, zlaté buly a olovené papežské buly. Daný záznam pečetě v programu se specifikuje v číselníku konečnou volbou „averz“ nebo „reverz“:

averz – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečetě se vztahuje na lící (averzní) stranu mincovní pečetě, na níž bývá vyobrazena nejdůležitější část pečetní symboliky (např. panovník v majestátu, obraz sv. Pavla a Petra na papežských bulách apod.).

reverz – Při této volbě bude zřejmé, že daný záznam popisu pečetě se vztahuje na rubní (reverzní) stranu mincovní pečetě, na níž bývá vyobrazena doplňková, vedlejší část pečetní symboliky (např. svatováclavská strana panovníckých pečetí Přemyslovců, obraz Říma na Zlaté bule Karla IV., jméno papeže na papežských bulách apod.).

Odkaz na pořadové číslo

Tato rubrika je určena výlučně pro případ popisu oboustranných pečetí (to je dvoustranných a mincovních). Zvolíte-li při založení nového záznamu v rubrice „Typ pečetě“ jednu ze dvou forem oboustranné pečetě, a budete chtít přejít do další rubriky, objeví se upozornění v okně, že se nacházíte v režimu zapisování oboustranné pečetě. Po uzavření informačního okna se do rubriky „Odkaz na poř. číslo“ automaticky zapíše číslo bezprostředně následujícího (ještě neexistujícího) záznamu. Text v rubrice „Typ pečetě“ a odkazové číslo se současně prosvítí modře. Po založení dalšího nového záznamu se rubrika „Typ pečetě“ automaticky vyplní textem, ohlašujícím, že záznam je určen rubní (reverzní) straně pečetě. Do rubriky „Odkaz na poř. číslo“ se automaticky zapíše číslo bezprostředně předcházejícího záznamu (lící, averzní strany) a obojí se opět prosvítí modře. Znamená to tedy, že zpracovatel je nucen záznam líce (averzu) i rubu (reverzu) oboustranné pečetě vyhotovit následně. Nemůže po zpracování lící strany přejít ke zpracování záznamu jiné nebo jiných pečetí a k rubní straně se vrátit později po přeskočení jednoho či více záznamů. Pokud by totiž automaticky nastavenou rubní stranu změnil např. na záznam jednostranné pečetě a rubní stranu chtěl založit jako nový záznam v některé z následujících pozicí, program mu neumožní takový záznam uložit. Upozorní ho v okně zprávou, že pořadové číslo a odkaz na pořadové číslo, které by vyplnil ručně, mají velmi rozdílné hodnoty a neumožní mu další zapisování. Pokud by chtěl uložit záznam rubní strany bez vyplnění odkazu na pořadové číslo, bude

upozorněn v okně zprávou, že k této rubní straně neexistuje strana lící a že u oboustranných pečetí je třeba začít popisem lící strany a opět mu neumožní takový záznam uložit. Znamená to jinak také, že zpracovatel nemůže kdekoliv začít práce na oboustranné pečetě záznamem jejího rubu (reverzu). Jedině tímto vnuceným způsobem je programem zajištěno, že dva samostatné záznamy (pro každou ze stran jedné oboustranné pečetě, lhostejno zda dvoustranné nebo mincovní; viz nápovědu u rubriky „Typ pečetě“) budou informačně spojeny neoddělitelným způsobem a vyjadřovat (i opticky barevným zvýrazněním), že jde o jednu fyzickou pečeť čili o jednu evidenční jednotku.

Opis, nápis, exerque

Opis je textová legenda probíhající po obvodu (okraji) pečetě, resp. pečetidla, která zpravidla ohlašuje vlastníka pečetě. Text bývá oddělen od pečetního pole nebo okraje pečetě prostou linkou (popř. dvojlínkou) nebo dekorativní linkou, např. perlovcem, bodovcem, linií stylizovanou do provazce a později, od 16. století častěji, do květinového nebo vavřínového věnce, popř. jinou ozdobnou formou linie, např. římsou. Od 15. století se objevuje též text na pásce či stuze; pokud ta též probíhá po obvodu pečetidla, považujeme text na ní rovněž za opis.

Nápis je textová legenda umístěná mimo oblast obvodového opisu, tj. uprostřed v pečetním poli, a to např. na stuze nebo volně ve formě slov, ale i písmen, iniciál, monogramů, letopočtů apod. Nápis může doprovázet opis, nebo může být jediným textem na pečetě.

Exerque je textová legenda, vlastně opis, umístěný na hraně pečetě. Typicky se objevuje na mincovních pečetích (např. Přemysla Otakara II.). Tato forma opisu je převzata z francouzské sfragistiky.

Způsob psaní nápisu, opisu a exerque:

1) V případě, že text skutečně není čitelný v důsledku značné deformace či otěru pečetě, napište do rubriky „Nečitelné“.

2) Užívá se verzálek pro psaní majuskulních písmen a minusek pro psaní minuskulních a unciálních písmen; oba typy písmen se mohou kombinovat, obráží-li text epigraficky smíšený charakter majuskuly a unciály, typicky v gotickém majuskulním písmě, např.: +S´ IOhAnnIS DE DOBROCZOW.

3) V popisu se užívá všech dostupných znaků na klávesnici, kterými v textu lze vyjádřit obvyklé oddělovače slov či různé značky užívané v opisu (nápisu) pečetě, např. „.“ (tečka), „*“ (hvězdička), „:“ (dvojtečka), „+“ (křížek), „~“ (tilda), „‘“ (apostrof), „x“, „×“ (ležatý křížek). V edici opisů a nápisů se tato znaménka nevkládají mezi uvozovky! Je možno ovšem využít i sady znaků, které nabízí grafické prostředí windows po volbě Vložit – Symbol.

4) Ligatury dvojhásek AE, OE atd. v textu opisu (nápisu) se vyjadřují podtržítkem, např. A_E, O_E.

5) Zkratky vyjádřené kontrakčním či suspenzním znaménkem nebo jen prostým

stažením písmen není třeba rozvádět. Pokud se zpracovatel popisu pečete k tomu odhodlá, je třeba, aby rozvedený text zkratky umístil výlučně do hrotitých závorek, např.: D<OMI>NI, PR<E>S<BI>T<E>R, apod.

6) Rytcem pečtidla omylem obráceně vyrytá písmena (často „Z“, „S“) se v přepisu vyznačují korektně, neboť dostupné znaky na klávesnici ani jinou možnost nenabízejí. To platí i o jiných netypických písmenech a značkách, které je třeba v přepisu převést do standardní podoby. Je možno ovšem využít i sady znaků, které nabízí grafické prostředí windows po volbě Vložit – Symbol.

7) Je-li text opisu (nápisu) přerušen pečetním obrazem, vyjádří se toto přerušení lomítkem „/“, pokračuje-li text na druhém a dalším řádku, vyjádří se toto přerušení dvěma svislými čarami „||“ (dostupnými okamžitě po stisku pravé klávesy AltGr + W).

8) Je-li text porušen v důsledku fyzického poškození, vyjádří se chybějící písmeno, resp. písmena dvěma hranatými závorkami s mezerou (!) mezi nimi [], např.: +S´ BENES []ENBERG. Je-li možno počet chybějících písmen odhadnout, doplní se jejich počet tečkami, např. [...]. Je možno též doplnit chybějící písmena podle interpretace zpracovatele, ale v tom případě je nutno umístit je výlučně do hranatých závorek, např.: HIn[KO]nIS.

9) Pokud v opisu začíná text na jiné pozici než na 12 hod. pomyslného ciferníku, je třeba počáteční pozici vyjádřit číslovkou v závorce, např.: (15,00) +S´ AnSELM ...

Texty v opisu, nápisu a exerque se poté stanou součástí řádkových přehledů, jejichž údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v daných rubrikách.

Písmo

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Písmo“ s volbami určujícími nejčastější epigrafické typy písma, přicházejícího v opisu, nápisu nebo exerque. Výběr typů je stanoven pro prostředí české, resp. středo- a západoevropského latinského okruhu. Při výskytu písma mimo tuto typologii zvolte položku „ostatní“ a slovně ji objasněte v rubrice „Poznámka k opisu“.

Jazyk

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Jazyk“ s volbami jazyků nebo hybridních kombinací jazyků přicházejících v epigrafických projevech na pečetích. Volba jazyka je určena jak užitými termíny označujícími pečeť (např. sigillum, peczet, siegel), tak zvláště titulatur (pan, dominus; purgravius, burgraf; prepositus) a užitých předložek (de, z, von) před predikáty a domicily. Nezřídka přicházejí pečete s opisy, u nichž je jazyková forma nevyhraněná. Např. je formálně latinská, ale tvar osobních jmen a syntax

je česká (s' jan de vranina). V takových případech volíme v menu příslušnou jazykovou kombinaci, jako např. v uvedeném příkladu volbu „latina/čeština“.

Typ pečetního obrazu

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Typy pečetního obrazu“, v němž jsou obsaženy volby tří úrovní seřazené do soupisu. Charakteristika základních čtyř skupin typů pečetního obrazu:

I. PEČEŤ OBRAZOVÁ

Skupina s největší šíří výtvarných námětů a témat ze všech čtyř skupin. Rozmanitost obrazové náplně pečetí této skupiny je dána všeobecnou oblibou užívání symbolů jako smluvních ideogramů, a proto vznikem rozličných ikonografických schémat ve středověku. Pečetě této skupiny byly ve starší době nejvíce rozšířeny v okruhu měst, duchovních osob a církevních institucí. Pečetě této skupiny se rozdělují na další podskupiny:

A. **Typ topografický** – v pečetním poli přichází jako dominantní motiv architektury (světské i církevní) v zobrazení celých budov, větších stavebních celků, části budov anebo budov doprovázených jinými motivy.

B. **Typ věcný** – v pečetním poli jsou zobrazovány náměty zvířecí, rostlinné a předmětové (zvláště jsou oblíbeny obrazy náradí a nástrojů z oblasti zemědělství, řemesla (zvláště rozšířené v pečetích cechů) a umění, motivy hotových výrobků, rovněž i předměty z oblasti duchovní (liturgické předměty, pokud nejsou součástí obecné církevní ikonografie, viz typ hagiografický), právní (předměty symbolizující právo v oblasti tzv. právní archeologie, umělecké a jiné).

C. **Typ fantastický** – v pečetním poli jsou zobrazena bájná, fantastická zvířata, např. bazilišek, gryf, harpyje apod. (pokud nejde o heraldickou figuru umístěnou volně v pečetním poli, viz typ „Pečeť znaková“) anebo fantastické scény, zpravidla inspirované antickou mytologií.

D. **Typ hagiografický** – v pečetním poli jsou zobrazeny náboženské náměty, tj. biblické výjevy, náboženské scény, postavy svatých s atributy, předměty, které náležejí do obecné křesťanské symboliky.

II. PEČEŤ PORTRÉTNÍ

Skupina pečetí, které zachycují obraz (portrét) majitele pečetě v četných formách. Tento typ pečetí byl užíván po dlouhou dobu trvání feudalismu, jeho rozkvět spadá do období středověku, kdy byl uplatňován v prostředí největších feudálních pánů - panovníků, knížat a vysokého duchovenstva. Pečetě této skupiny se rozdělují na další podskupiny:

A. **Typ antický (gema)** – Jde o otisk pečetidla rytého do kamene a zobrazujícího portrét římského antického vládce či provinciálního správce (zpravidla se zobrazením jeho hlavy). Raněstředověkými panovníky byly

antické gemy užívány buď původní nebo přeryté, eventuálně zasazené do nového pečtidla.

B. Typ majestátní – v pečetním poli je vyobrazena polopostava (poprsí) nebo sedící celá postava panovníka na trůně (stolci), popř. stojící postava a to vždy s odznaky moci, tj. s korunou (čelenkou) na hlavě, s říšským jablkem (sférou) a žezlem (sceptrem) nebo mečem, popř. s praporcem (gonfanonem) a štítem v ruce. Sedící postava bývá doprovázena znaky. Jde o tzv. vyobrazení panovníka v majestátu. Tento typ zobrazení je užíván zpočátku českými knížaty a posléze králi a obecně evropskými králi.

C. Typ trůnní bez insignií – v pečetním poli je vyobrazena sedící postava vlastníka pečete na stolci bez odznaků panovnické moci, zpravidla doprovázena znaky.

D. Typ pěší – v pečetním poli je zobrazena celá stojící postava vlastníka pečete, u mužů ve zbroji, u žen v dvorském oděvu. Postava může vystupovat v pečetním poli samostatně, doprovázená architekturou a také znaky, které ji rodově určují. Užívání tohoto typu spadá do období 13.–16. století.

E. Typ jezdecký – v pečetním poli je zobrazen vlastník pečete jako jezdec na koni, zpravidla v podobě rytíře ve zbroji, a tedy v době heraldické doprovázen znaky, nebo v podobě civilní jako jezdec na lovu (tzv. lovčí pečeť, kterou užívali nejen muži, ale i ženy). Tento typ pečete byl oblíben mezi nejvyšší feudalitou ještě v 16. století.

F. Typ pontifikální – v pečetním poli je vyobrazena postava církevního hodnostáře „in pontificalibus“, tedy v kněžském rouchu s odznaky a gesty jeho hodnosti a vlády (berla, mitra, pallium, bible, žehnající ruka apod.) Vyobrazeno může být poprsí postavy, sedící postava, stojící postava nebo zřídka klečící postava. Tento typ pečete byl užíván vysokými církevními hodnostáři (kardinálové, arcibiskupové, biskupové, opati, proboštové a další) po celou dobu středověku a též i v novověku.

III. PEČEŤ ZNAKOVÁ

Skupina pečete, které zachycují znak (nebo jeho část) majitele pečete. Jde o nejrozšířenější typ pečete po celou dobu trvání feudalismu. Znakové pečete zpočátku (od 3. třetiny 12. století) užívala výhradně šlechta vyšší, krátce nato i nižší, a od 2. poloviny 13. století i měšťané. Později ve 14. století se objevují znakové pečete i u nižšího duchovenstva, spjatého rodově se šlechtou. Při úvaze o zařazení pečete do této skupiny či podskupiny je třeba se řídit pravidlem, že je-li jakýkoliv předmět - symbol umístěn do štítu (lhostejno jakého slohového tvaru), a tento znak je hlavním motivem, čili ústředním obrazem pečetního pole, pak jde o „Pečeť znakovou“ (zpravidla „s erbovní figurou na štítu“). Není podstatné, zda tento znak je v pečetním poli provázen vedlejšími motivy, jako je např. štítonoš(i), protože tento štít – znak stále zůstává nejdůležitějším a dominujícím prvkem, který určuje vlastníka pečete. Jestliže naopak znak jen doplňuje hlavní motiv, např. doprovází postavu hodnostáře (panovníka,

duchovního, jezdce), pak nejde o znakovou pečeť, nýbrž o „Pečeť portrétní“, určenou příslušným typem. V případě předmětů umístěných volně v pečetním poli, bez štítového orámování, vládne určitá nejistota, do jakého typu je třeba pečeť zařadit, to je, zda náleží typu „Pečeť obrazová“ a některého jejího podtypu, a nebo pod „Pečeť znakovou, erbovní figura v pečetním poli“. Zde je třeba vycházet z určitých zásad povahy těchto předmětů. Jsou-li tyto předměty, resp. jejich konfigurace, zjevným přepisem znaku, např. typicky ve šlechtických a městských pečetích, pak tyto předměty mají charakter erbovních figur umístěných v pečetním poli a takovou pečeť je třeba zařadit do typu „Pečeť znaková, erbovní figura v pečetním poli“. Naopak v případě cechovních pečetí a pečetidel, objeví-li se v pečetním poli volně symbol(y) řemesla či řemesel bez štítového orámování, neváhejte takovou pečeť zařadit do typu „Pečeť obrazová, typ věcný, předměty“, neboť cechovní heraldika je volnou a nevázanou tvorbou a takovou kompozici emblémů nelze ještě považovat z hlediska heraldického za znak. Pouze tehdy, jsou-li tyto cechovní předměty umístěny ve štítu, čímž se deklaruje určitá snaha po vytvoření cechovního znaku ve smyslu heraldickém, zařadte je bez rozpaků do typu „Pečeť znaková, s erbovní figurou na štítu“. Pečetě této skupiny se rozdělují na další podskupiny podle úplnosti zobrazeného znaku:

A. Erbovní figura v pečetním poli – jde o zobrazení heraldicky stylizované erbovní figury v pečetním poli volně, bez položení na štít. Tento typ byl nejčastěji užíván v nejstarším období aplikace heraldiky na pečetích. Např. nejstarší česká šlechtická pečeť velmože Hroznaty z roku 1197 nese v pečetním poli tři paroží. Setkáme se s ním však i později ve století 14. Do této kategorie náleží též i mladší pečetě měšťanů či řemeslníků s vyobrazenou osobní značkou (merkou) v pečetním poli.

B. S erbovní figurou na štítu – v pečetním poli je zobrazen štít a na něm heraldicky stylizovaná erbovní figura. Tento velmi rozšířený typ se objevuje častěji již od 13. století.

C. S klenotem v pečetním poli – v pečetním poli je zobrazen heraldický helm s tzv. klenotem (byl chápán jako alternativní a plnohodnotný rodový symbol ke štítu s erbovní figurou). Tento typ se stává rozšířeným od 14. století.

D. S úplným znakem – v pečetním poli je zobrazen úplný znak, tj. štít s erbovní figurou, nad nímž spočívá helm s klenotem. Tento typ se stává rozšířeným od 2. poloviny 13. století. Pečeť zařazená do tohoto typu je správně typologicky zařazena jen tehdy, je-li v pečetním poli skutečně přítomen úplný znak, to je štít s erbovní figurou (může být i štít rozdělený na více polí s více erbovními figurami) a klenot na přilbě (či klenoty na více přilbách) spočívající na horní hraně štítu. Pokud některá z obou komponent chybí, nejde o „Pečeť znakovou s úplným znakem“, nýbrž může jít pouze o „Pečeť znakovou, s klenotem v pečetním poli“, to znamená, že je vyobrazen pouze klenot a nikoliv štít. Přítomnost či nepřítomnost jiných znakových součástí, jako např. plášťů, stanů, trofejí, přikryvadel, korun a točenic na helmách a pod. není pro správné

typologické zařazení důležitá a „úplnost“ znaku neurčuje!

IV. PEČEŤ NÁPISOVÁ

Skupina pečetí, které v pečetním poli zobrazují pouze písmo, resp. text. Značného rozšíření došly až v 18. století u osob a především úřadů, institucí a korporací. Pečetě této skupiny se rozdělují podle povahy textu na další podskupiny:

A. **S jménem (názvem)** – v pečetním poli je napsáno jméno, resp. jeho část v úplnosti, resp. název vlastníka a uživatele pečetě.

B. **S monogramem (iniciálami)** – v pečetním poli jsou napsána jednotlivá začáteční písmena částí jména vlastníka pečetě.

C. **S heslem (sentencí)** – v pečetním poli je napsáno heslo či průpovídka oblíbená u vlastníka pečetě.

Popis pečetního obrazu

Toto editační pole je rubrikou pro detailnější individuální popis pečetního pole, který má poskytnout uživateli podrobnější informace o podobě obrazové výbavy pečetě, a to nad rámec předchozí volby „Typ pečetního obrazu“. Popis by měl být stručný, věcný a přesný. V popisu by neměly být evidovány podružné detaily, které netvoří podstatu ikonografie pečetě. Pozornost je třeba věnovat celkové charakteristice obrazu a evidenci jeho podstatných reálií. Např. předmětům, objektům a znakům. Znaky se popisují stručně podle heraldických pravidel. Heraldické znaky (tj. štít s erbovní figurou, klenot, štítonoši) se popisují pro stranovou orientaci heraldicky. To znamená, že užíváme výrazy „pravý“ a „levý“ nikoliv z pozice pozorovatele čelně hledícího na štít, nýbrž z hlediska toho, kdo drží štít. To znamená, že např. figura v levé polovině štítu z hlediska pozorovatele je **heraldicky** (čili z hlediska toho, kdo štít drží) v pravé polovině štítu. Při popisu znaků se tedy zvláště nezdůrazňuje, že strana je heraldicky pravá či levá a heraldická stranová orientace se rozumí sama sebou. Při popisu neheraldických výjevů a kompozic předmětů, které nejsou rámovány štítem a jsou položeny volně v pečetním poli, není však důvod heraldický popis užívat a vše je možno popisovat přirozeně z hlediska pozorovatele čelně hledícího na pečetní obraz. Jestliže však popisujete obsah pečetního pole, kde jsou sice volně zobrazeny různé předměty a heraldické figury, jež jsou jindy orámovány štítem, a tedy jsou doloženě znakem (např. u šlechtických a městských pečetí), a předtím jste pečeť z toho důvodu typologicky zařadili mezi „Pečeť znakovou,...“, pak je na místě obraz pečetního pole popisovat heraldicky a také to **zdůraznit** (např.: „heraldicky vlevo je...“). Při popisu lidských i zvířecích figur se užívá samozřejmě přirozené stranové orientace jejich končetin z hlediska zobrazované figury: např. biskup pravicí žehnající a v levici držící berlu. Při popisu pečetního pole a zvláště znaků a erbovních figur se neobávejte své neznalosti heraldické terminologie a pokud si nevíte rady (např. pro

nezřetelnost otisku či neznalost předmětů či erbovní figury), popisujte obraz přirozeně s pomocí připodobňování.

Poznámka k popisu

Toto editační pole je rubrikou, kde je možno zapsat jakýkoliv podrobnější a zpřesňující komentář k předchozím rubrikám a volbám, které se týkají předcházejícího popisu pečetí, pečetidel nebo odlitků. Dbejte, aby za čárkou, středníkem či tečkou byla mezera a slovo **nenásledovalo** bezprostředně za znaménkem. Jinak při následném vyhledávání slov by docházelo k omylům, neboť počítač by takto spojená slova interpretoval jako jeden řetězec.

Fyzický stav pečetě, pečetidla, otisku

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví příslušný číselník s volbami určujícími charakteristiky fyzického stavu pečetě, pečetidla a nebo otisku. Jsou nabízeny tyto charakteristiky:

Nepoškozeno – pečeť, pečetidlo či otisk se zachoval v neporušeném stavu v ideálním či téměř ideálním stavu, blízcím se stavu v době svého vzniku.

Zachovalé – pečeť, pečetidlo či otisk se zachoval v dobrém stavu, jen s drobným nebo nepodstatným poškozením. Charakter pečetě, její čitelnost a jasnost obrazu zůstala zachována. Pečeť je dobře interpretovatelná.

Obraz setřen – pečeť, pečetidlo či otisk se zachoval ve stavu, kdy bez ohledu na fyzický stav ostatních částí pečetě je pečetní obraz (opis a pečetní pole) poškozen otěrem tak, že nedovoluje nesporně interpretovat text opisu, obraz nebo obojí z pečetě samotné. Písmena opisu, obraz či části obrazu jsou zcela setřeny nebo otěrem neartikulované a o obsahu těchto částí se můžeme nanejvýš více či méně jen domýšlet.

Poškozeno – pečeť, pečetidlo či otisk se zachoval nerovnoměrně. Obraz i opis jsou silně poškozeny odlomením či otěrem na jednom či více místech, zatímco jiné části zůstaly alespoň zachovalé. Interpretace takové pečetě je více či méně ztížena, je však možná.

Zlomek – z pečetě, pečetidla či otisku se zachovala pouze část, zatímco zbývající část nenávratně zanikla po odlomení. Zbývající zlomek je možno interpretovat úměrně velikosti zachovalému zbytku.

Poškození obrazu, opisu, misky, držadla

Toto editační pole (rubriky) navazuje na volby „Fyzický stav pečetě“, „Fyzický stav pečetidla“ a blíže určuje místní rozsah poškození pečetě či pečetidla v jednotlivých jeho podstatných částech. Do editačního pole se vyznačují číslicemi, oddělenými od sebe čárkami, jaký plošný kvadrant pečetě (pečetidla) je poškozen. Pro názornost si představte, že obrazová plocha pečetě (pečetidla)

jakéhokoliv tvaru je křížem rozdělena na čtyři pole čili výseče – kvadranty. Plocha výseče vlevo nahoře je kvadrant 1, vpravo nahoře je kvadrant 2, vlevo dole kvadrant 3, vpravo dole kvadrant 4. Je-li např. pečeť poškozena v opisu vlevo nahoře a vlevo dole a dále v pečetním obrazovém poli vpravo dole, zapíšete do rubriky „Poškození obrazu“ číslovku „4“, a do rubriky „Poškození opisu“ číslovky „1,3“ (mezi čárkou a další číslovkou **nepište** mezeru!). Je-li např. pečeť poškozena v části opisu po celém obvodu, bude zápis v rubrice „Poškození opisu“ vypadat takto: „1,2,3,4“. Je-li poškozen střed obrazového pole, vyjádřete tuto skutečnost písmenem „S“. Zápis poškození obrazu může potom vypadat např. takto: „S,1,4“. Podobně se vyjádří poškození misky, resp. rubu pečetní hmoty nebo držadla u pečetidel. Takto zachycený stav poškození pečetě k datu zpracování záznamu dovolí srovnání změn stavu poškození v budoucnu.

Datum poslední konzervace

V editačním poli se uvede den, měsíc a rok – datum, kdy popisovaná pečeť byla naposledy odborně restaurována či konzervována.

Potřeba konzervace

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Potřeba konzervace“ s volbami určujícími stupeň potřeby konzervátorského či restaurátorského zásahu popisované pečetě, pečetidla či otisku. Jsou nabízeny tyto možnosti:

není – pečeť, pečetidlo, otisk je zachován v takovém stavu, že nevyžaduje konzervátorský ani restaurátorský zásah, a to buď v důsledku svého výborného stavu, nebo že pečeť (pečetidlo, otisk) byla již dříve konzervována.

doporučuje se – pečeť, pečetidlo, otisk je v takovém stavu, že nevyžaduje nutnou, tím méně naléhavou konzervaci. Drobné defekty, které pečeť poznamenávají, sice zásadně pečeť (pečetidlo, otisk) nedegradují, a proto nehrozí v jejich důsledku rychlé zhoršování fyzického stavu. Prohlubování jejich poškození je však možno očekávat spíše v dlouhodobém (šesti a víceletém) časovém výhledu. Konzervátorský zásah se proto doporučuje, aby relativně dobrý stav pečetě (pečetidla, otisku) zůstal zachován a předešlo se nežádoucím změnám. Při plánování priorit konzervátorských zásahů zařazujeme tuto pečeť jako třetí v pořadí.

nutná – pečeť, pečetidlo, otisk je zachován v takovém stavu, že nevyžaduje akutní restaurátorský nebo konzervátorský zásah, avšak poškození je takového rázu, že lze očekávat ve střednědobém (dvou až pětiletém) časovém výhledu pokračující zhoršování fyzického stavu (např. v důsledku mechanického namáhání při využívání listiny), které může mít vliv na postupné snížení vypovídací pramenné hodnoty pečetě, a proto je konzervátorský zásah třeba

hodnotit jako nutný a potřebný k tomu, aby dosavadní stav alespoň pojistil. Při plánování priorit konzervátorských zásahů zařazujeme tuto pečeť jako druhou v pořadí.

naléhavá – pečeť, pečetidlo, otisk je zachován v takovém stavu, který vyvolává akutní potřebu konzervátorského nebo restaurátorského zásahu, neboť hrozí úplná degradace pečetě či zánik její vypovídací pramenné hodnoty. Zařazení této pečetě do konzervátorských prací je prioritní.

Poznámka

Toto editační pole je rubrikou, kde je možno zapsat jakýkoliv podrobnější a zpřesňující komentář k předchozím rubrikám a volbám, které zpracovatel vyplňoval k tématice konzervace a restaurace pečetí. Zde se doporučuje napsat číslo konzervačního protokolu.

Foto

Toto editační pole je rubrikou, kde je možno zapsat odkaz na fotografickou dokumentaci popisované pečetě nebo pečetidla. Zde se zapisuje výlučně odkaz na dokumentaci fotografické sbírky v archivu či muzeu a nikoliv na fotografie pečetí zveřejňovaných v odborné literatuře!

Hesla

Toto editační pole (rubrika) je určeno k napsání hesla či více hesel, jimiž charakterizujete podstatu popisované pečetě, pečetidla nebo otisku. Je možno zde napsat jakékoliv slovo nebo i sousloví, podle něhož bude možno v množině záznamů pečeť vyhledat. Případné heslo je možno volit z oblasti popisu pečetního obrazu, heraldického popisu, prosopografických údajů, konzervace pečetí či libovolně jiného oboru. Zařazujte pokud možno jen jednoslovná hesla, případně dvouslovná hesla tak, aby podstatné jméno bylo na prvním místě a přídatné jméno na druhém místě (např. kolo ozubené). Je zbytečné zde psát např. „znak“ nebo „štít“, jestliže jste předtím pečeť typologicky zařadili do „Pečeť znaková, s erbovní figurou na štítu“. Rovněž nevhodné je psát do hesláře jména či místní jména, protože je možné v programu jinde vyhledávat podle jmen, predikátů či míst. Do hesláře je naopak žádoucí intenzivně ukládat pojmenování předmětů a erbovních figur z pečetního pole, tedy obecně důležité prvky ikonografického obsahu pečetního pole, též i výrazy titulatury, označení řemesla (např. mlynáři) a pod. Správné užívání hesel zvyšuje informační hodnotu budoucí celostátní databáze a její vyhledávací možnosti.

Jednotlivá hesla od sebe oddělujte pouze spojovníkem (divizem), dostupným standardně na klávesnici! Např.: kolo - růže - meč. Mezi hesly a spojovníky

musí být mezera! Jedině tak budou hesla programem interpretována jako hesla **samostatná** a zobrazí se tak i ve vedlejším okně rejstříků na samostatných řádcích.

Fond/Sbírka

Do tohoto editačního pole (rubriky) se zapíše úřední název archivního fondu či sbírky podle evidence Národního archivního dědictví (NAD) či muzejní sbírky podle Centrální evidence sbírek (CES) platné v muzeích a galeriích. Název fondu či sbírky by neměl být zkracován konvenčními zkratkami (např. Vs, RA, Sb.). Při jeho prvním použití by se měl uvést jeho plný nezkrácený název a v dalších záznamech by měl být vždy vybrán z řádkového přehledu (po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník), aby se zachovalo jeho jednotné znění ve všech příslušných záznamech.

Do tohoto pole se nepíše název archivu nebo muzea, neboť ten je závazně uveden v poli Archiv/Muzeum (viz nápověda k tomuto poli).

Inventární číslo

Toto editační pole (rubrika) je určeno pro zápis inventárního čísla pramene (např. listiny, listu), který je nositelem popisované pečetě nebo samostatného pečetidla či otisku v rámci výše uvedeného fondu či sbírky.

Signatura

Toto editační pole (rubrika) je určeno pro zápis signatury pramene (např. listiny, listu), který je nositelem popisované pečetě nebo samostatného pečetidla či otisku výše uvedeného fondu či sbírky.

Záznam zpracoval

Toto editační pole (rubrika) je určeno k zapsání jména zpracovatele záznamu pečetě, pečetidla nebo otisku. Záznam by měl mít tuto formu: Příjmení, [čárka] Jméno, [čárka] případně titul [nepovinné]. Křestní jména je třeba uvádět nezkráceně. Doporučujeme pro větší přehlednost, aby jeden záznam měl jen jednoho zpracovatele. Jméno se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice.

Datum zápisu

Do tohoto editačního pole (rubriky) počítač automaticky zapisuje systémové datum a čas počítače.

Datum zápisu aktualizace

Do tohoto editačního pole (rubriky) počítač automaticky zapisuje systémové datum a čas počítače.

Druh publikace

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Druh publikace“ s výběrem druhů odborných publikací, jimiž budeme charakterizovat zápis v tabulce „Název publikace“. Nabízí se tyto volby:

literatura – rozumí se odborná historická, pomocnovědná, sfragistická či heraldická literatura, v níž je pečeť popisována nebo obrazově dokumentována v kontextu odborného textu.

edice – rozumí se druh odborné historické literatury zpřístupňující písemné prameny formou diplomatáře, registáře či katalogu listin, kde za edicí či registem písemnosti (listiny, listu) přichází evidence ověřovacích prostředků, resp. pečetí ve více či méně podrobném popisu. Takovými edicemi jsou např. CDB, RBM V, VI a další, řada RBMV, J. Šebánek, Archivy zrušených klášterů... atd.

inventář – rozumí se specializovaný, tiskem publikovaný inventář, čili stručný soupis inventárních položek archivního souboru (sbírky) pečetí, pečetidel či otisků. Nezahrnuje se sem naopak standardní archivní inventář celého písemného fondu, v němž sice v úvodních kapitolách přichází registář listin, avšak podle pravidel je zde evidován pouze počet pečetí, ale pečetě nejsou popisovány či blíže identifikovány.

katalog – rozumí se podrobný soupis a popis pečetí vybraného souboru pečetí, pečetidel nebo otisků, často doprovázený ukázkovými reprodukcemi sfragistické látky. Těžiště však spočívá ve slovním odborném popisu pečetí.

atlas – rozumí se publikace, která v reprodukcích zpřístupňuje vybraný, např. tematicky vyhraněný celek souboru pečetí, pečetidel či otisků. Obrazová složka je doprovázena odborným komentářem a soupisy, avšak určující jsou obrazové reprodukcce.

katalog výstavy – rozumí se katalog výstavy, na níž byla daná pečeť veřejnosti představena a komentář k ní zveřejněn též ve výstavním katalogu formou popisu, reprodukce či obojího.

Název publikace

Do tohoto editačního pole tabulky (rubriky) je možno napsat název publikace, která eviduje, reprodukuje, popisuje či jinak pojednává o dané pečetě. Je možno uvádět též publikace, kde se pojednává o osobnosti držitele pečetě, často s konotacemi genealogickými, biografickými nebo prosopografickými. Do jedné řádky se za sebou zapisují podle obvyklých bibliografických zvyklostí název publikace (článku), místo vydání, rok vydání, popř. název sborníku, periodika, ročník, rok, stránky apod.

Název publikace se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice. Důrazně se doporučuje využívat tuto funkci v zájmu jednotného psaní opakovaných bibliografických citací.

Autor/Editor

Editační pole (rubriky) „Autor/Editor-příjmení:“ a „Autor/Editor-jméno:“ jsou určeny k oddělenému zapsání příjmení a jména autora (nebo editora díla, které jste dříve vypsali v rubrice „Název publikace“). Můžete uvést až tři autory (editory) jednoho díla v polích umístěných za sebou.

Jméno autora/editora se poté stane součástí řádkového přehledu, jehož údaje budou vždy přístupné po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník v této rubrice. Důrazně se doporučuje využívat tuto funkci v zájmu jednotného psaní opakovaných bibliografických citací.

B. METODIKA POPISU PEČETIDEL V MODULU PEČETĚ – PEČETIDLA

Pořadové číslo viz ad A

Archiv/Muzeum viz ad A

Typ majitele viz ad A

Majitel pečetidla viz ad A

Jméno viz ad A

Příjmení viz ad A

Predikát viz ad A

Druhý predikát viz ad A

Stav viz ad A

Pohlaví viz ad A

Titul viz ad A

Úřad viz ad A

Funkce viz ad A

Typ právnické osoby viz ad A

Specifikace právnické osoby viz ad A

Místo působení viz ad A

Země (území) viz ad A

Doba vzniku od: viz ad A [společná nápověda **Datace listin, pečetí a pečetidel (Datum vydání listiny/listu, Rok vydání od:, Rok vydání do:, Doba vzniku od:, Doba vzniku do: {pečetidel, otisků})**]

Doba vzniku do: viz ad A [společná nápověda **Datace listin, pečetí a pečetidel (Datum vydání listiny/listu, Rok vydání od:, Rok vydání do:, Doba vzniku od:, Doba vzniku do: {pečetidel, otisků})**]

Pravost pečetidla viz ad A (společná nápověda **Pravost pečete a pečetidla**)

Velikost plochy (rozměr x:) viz ad A (společná nápověda **Velikost a rozměr**)

Velikost plochy (rozměr y:) viz ad A (společná nápověda **Velikost a rozměr**)

Výška pečetidla viz ad A (společná nápověda **Velikost a rozměr**)

Tvar pečetní plochy viz ad A (společná nápověda **Tvar pečete a pečetní plochy pečetidel**)

Materiál

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Materiál“ s výběrem voleb charakterizujících materiál, z něhož je pečetidlo vyrobeno. Jsou uvedeny všechny nejobvyklejší materiály – kovy, slitiny, kámen.

Forma pečetidla

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Forma pečetidla“ s výběrem voleb určujících formu vnějšího uzpůsobení pečetidla. Nabízí se tyto volby:

pečetní deska – nejobvyklejší forma pečetidla, kdy pečetní kovová nebo kamenná deska s vyrytým obrazem je buď odlita nebo vysekána společně s držadlem různých forem a tvarů na jejím rubu a nebo je deska zasazena druhotně do předem vyrobeného držadla (např. dřevěného).

prsten – pečetidlo má formu skutečného prstenu nositelného na prstech ruky.

kalota – forma kulového otočného pečetidla. Na kouli jsou zbroušením (odlitím) vytvořeny zpravidla tři plochy a do každé z nich je vyryt samostatný pečetní obraz. Tento útvar je provrtán a opatřen rámem s osou, kolem níž se může kombinované pečetidlo otáčet a k pečetení nastavovat příslušnou pečetní plochu. Tato forma pečetidla je obvyklá až v 17. století.

kleště – pečetní plocha (pečetní deska) je součástí jedné nebo dvou čelistí kleští. Pečetní obraz se vytvoří umístěním pečetní látky mezi čelisti a stiskem držadla kleští.

Držadlo

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Držadlo“ s výběrem voleb určujících tvar držadla pečetní desky. Tyto volby nejsou přístupné po předchozích volbách „prsten“, „kalota“ a „kleště“ v menu „Forma pečetidla“. Nabízí se tyto volby:

kobylka s očkem – na rubu pečetní desky je nízko či výše profilované žebro, krátké anebo jdoucí středem zpravidla po celé délce průměru desky, na jejímž konci je zakončeno vytvarovaným očkem s otvorem na provlečení řetízku. Tento tvar byl obvyklý od 13. do 15. století.

křídlo – z rubu pečetní desky vystupuje kolmo na ní druhá deska polokruhová či jinak tvarovaná a často ozdobně profilovaná nebo prořezávaná, která slouží k uchopení pečetidla. Profil pečetidla je podoben písmenu „T“. Křídlo tvoří s

pečetní deskou pevnou součástí. Tento tvar byl obvyklý od 14. století.

sklopné křídlo – tvar držadla je totožný s předchozím držadlem označeným jako „křídlo“, jen s tím rozdílem, že netvoří s pečetní deskou pevnou součást, nýbrž křídlo je umístěno na pantu a je sklopitelné na plochu pečetní desky. Tento tvar byl obvyklý od 15. století.

očko – na rubu pečetní desky je přiletováno prosté oko či více ok k provlečení závěsného řetízku. Pečetidla 12. a 13. století mají také oko umístěno na hraně obvodu pečetní desky, tak, že toto oko vystupuje výrazně ven. Ve 13. století se toto oko přesouvá na rub desky a prodlužuje se v žebro s očkem (viz i volba kobylka s očkem).

kuželka – držadlo vyběhající kolmo na rubu pečetní desky a tvořící s ní pevnou součást je profilováno do rozmanitých tvarů připomínajících kuželku. U gotických pečetidel mívalo např. typicky tvar čtyř či vícehranné zužující se nohy (štítku) zakončené ouškem ve tvaru gotického trojlistu. Mladší dřevěná držadla bývala rozmanitě soustružena do figurálních, kuželovitých či hruškovitých tvarů.

Opis viz ad A

Nápis viz ad A

Písmo viz ad A

Jazyk viz ad A

Typ pečetního obrazu viz ad A

Popis pečetidla

Toto editační pole je rubrikou pro detailnější individuální popis pečetidla a zvláště jeho pečetní desky, který má poskytnout uživateli podrobnější informace o fyzické podobě pečetidla a jeho obrazové výbavě, a to nad rámec předchozí volby „Typ pečetního obrazu“ či, jestliže to okolnosti vyžadují, je třeba rozšířit popis nad rámec předdefinovaných voleb v menu „Tvar pečetní plochy“, „Forma pečetidla“, „Držadlo“. Popis by měl být stručný, věcný a přesný. V popisu by neměly být evidovány podružné detaily, které netvoří podstatu ikonografie pečetidla a jeho fyzické podoby. Pozornost je třeba věnovat celkové charakteristice obrazu na pečetní desce a evidenci jeho podstatných reálií. Např. předmětům, objektům a znakům. Znaky se popisují stručně podle heraldických pravidel. Pozor! Obraz na pečetidle popisujte podle jeho otisku, tedy ze stanoviska pozorovatele, který hledí na hotovou pečeť a nikoliv na negativní rytbu pečetidla.

Poznámka k popisu viz ad A

Fyzický stav pečetidla viz ad A (společná nápověda **Fyzický stav pečetě, pečetidla, otisku**)
Poškození držadla viz ad A (společná nápověda **Poškození obrazu, opisu, misky, držadla**)
Poškození obrazu viz ad A
Poškození opisu viz ad A
Datum poslední konzervace viz ad A
Potřeba konzervace viz ad A
Poznámka viz ad A
Foto viz ad A
Hesla viz ad A
Fond/Sbírka viz ad A
Inventární číslo viz ad A
Signatura viz ad A
Záznam zpracoval viz ad A
Datum zápisu viz ad A
Datum aktualizace viz ad A
Druh publikace viz ad A
Název publikace viz ad A
Autor/Editor viz ad A

C. METODIKA POPISU SBÍRKOVÝCH OTISKŮ V MODULU *PEČETĚ* –
SBÍRKA PEČETÍ (ODLITKŮ)

Pořadové číslo viz ad A

Archiv/Muzeum viz ad A

Typ majitele viz ad A

Majitel pečetidla viz ad A

Jméno viz ad A

Příjmení viz ad A

Predikát viz ad A

Druhý predikát viz ad A

Stav viz ad A

Pohlaví viz ad A

Titul viz ad A

Úřad viz ad A

Funkce viz ad A

Typ právnické osoby viz ad A

Specifikace právnické osoby viz ad A

Místo působení viz ad A

Země (území) viz ad A

Doba vzniku od: viz ad A [společná nápověda **Datace listin, pečetí a pečetidel (Datum vydání listiny/listu, Rok vydání od:, Rok vydání do:, Doba vzniku od:, Doba vzniku do: {pečetidel, otisků})**]

Doba vzniku do: viz ad A [společná nápověda **Datace listin, pečetí a pečetidel (Datum vydání listiny/listu, Rok vydání od:, Rok vydání do:, Doba vzniku od:, Doba vzniku do: {pečetidel, otisků})**]

Velikost (rozměr x:) viz ad A (společná nápověda **Velikost a rozměr**)

Velikost (rozměr y:) viz ad A (společná nápověda **Velikost a rozměr**)

Původní velikost (rozměr x:) viz ad A (společná nápověda **Velikost a rozměr**)

Původní velikost (rozměr y:) viz ad A (společná nápověda **Velikost a rozměr**)

Tvar pečetní plochy viz ad A (společná nápověda **Tvar pečete a pečetní plochy pečetidel**)

Otisk

Po stisku kombinace kláves Ctrl + mezerník se objeví číselník „Otisk“ s výběrem voleb určujících charakter sbírkového pečetního otisku. Nabízí se tyto volby:

originální pečeť – jde o originální pečeť, původně přivěšenou, zavěšenou nebo přitištěnou na listině či listu a druhotně od psací látky oddělenou a v případě přitištěných pečetí pak vystřiženou, např. proto, aby se stala součástí uměle vytvořené sbírky.

pozitivní kopie – jde o pozitivní kopii (otisk pečetidla nebo odlitek originální pečetě) do materiálů jako bankovní vosk, vosk, tmel, sádra, nověji polymer.

negativ – jde o matrici, z níž se zpravidla pořizovaly otisknutím či odlitím pozitivní kopie pečetí.

Tvar pečetě viz ad A

Pečetní látka viz ad A

Barva pečetě viz ad A

Opis viz ad A

Nápis viz ad A

Písmo viz ad A

Jazyk viz ad A

Typ pečetního obrazu viz ad A

Popis pečetního obrazu viz ad A

Poznámka k popisu viz ad A

Fyzický stav otisku viz ad A (společná nápověda **Fyzický stav pečetě, pečetidla, otisku**)

Poškození misky viz ad A

Poškození obrazu viz ad A

Poškození opisu viz ad A

Datum poslední konzervace viz ad A

Potřeba konzervace viz ad A

Poznámka viz ad A

Foto viz ad A

Hesla viz ad A

Fond/Sbírka viz ad A

Inventární číslo viz ad A

Signatura viz ad A

Záznam zpracoval viz ad A

Datum zápisu viz ad A

Datum aktualizace viz ad A

Druh publikace viz ad A

Název publikace viz ad A

Autor/Editor viz ad A

ČÍSELNÍK NABÍDEK MENU
(C:\Bach\Dabs.14\data\pecete-ciselniky.bf14)

Pole	Pozice	Hodnota
barva	1	přírodního vosku
barva	2	Červená
barva	3	Černá
barva	4	Zelená
barva	5	Hnědá
barva	6	Jiná
barva	7	
druh_lit	1	Literatura
druh_lit	2	Edice
druh_lit	3	Inventář
druh_lit	4	Katalog
druh_lit	5	Atlas
druh_lit	6	kat. výstavy
druh_lit		
drzadlo	1	kobyłka s očkem
drzadlo	2	křídlo
drzadlo	3	sklopné křídlo
drzadlo	4	očko
drzadlo	5	kuželka
drzadlo		
forma	1	pečeť volná
forma	2	pečeť ve voskové misce
forma	3	pečeť v dřevěném pouzdře
forma	4	pečeť v kovovém pouzdře
forma	5	pečeť pod papírovým krytem
forma	6	sádrový (jiný) odlitek (otisk)
forma		
fyz_pohlavi	1	muž
fyz_pohlavi	2	žena
fyz_stav	1	panovnický dům
fyz_stav	2	panovnický dům, vládnoucí panovník
fyz_stav	3	panovnický dům, člen dynastie
fyz_stav	4	šlechta
fyz_stav	5	šlechta, vyšší
fyz_stav	6	šlechta, nižší
fyz_stav	7	duchovní
fyz_stav	8	duchovní, světský
fyz_stav	9	duchovní, řádový
fyz_stav	10	měšťan
fyz_stav	11	měšťan, patriciát
fyz_stav	12	měšťan, obchodník
fyz_stav	13	měšťan, řemeslník
fyz_stav	14	svobodník
fyz_stav	15	erbovník
fyz_stav	16	poddaný

fyz_stav	17	intelligence
fyz_stav	18	intelligence, vědec
fyz_stav	19	intelligence, umělec
fyz_stav	20	intelligence, učitel
fyz_stav		
jazyk	1	latina
jazyk	2	čeština
jazyk	3	němčina
jazyk	4	latina/čeština
jazyk	5	němčina/čeština
jazyk	6	němčina/latina
jazyk	7	ostatní
jazyk		
kon	1	není
kon	2	doporučuje se
kon	3	nutná
kon	4	naléhavá
kon		
latka	1	včelí vosk
latka	2	španělský vosk
latka	3	oplatka
latka	4	olovo
latka	5	zlato
latka	6	stříbro
latka	7	sádra
latka	8	tmel
latka	9	polymer
latka		
mat	1	bronz
mat	2	mosaz
mat	3	jiná slitina
mat	4	zlato
mat	5	stříbro
mat	6	jiný kov
mat	7	jiný kov, cín
mat	8	jiný kov, olovo
mat	9	jiný kov, železo
mat	10	jiný kov, ocel
mat	11	jiný kov, měď
mat	12	jiný kov, hliník
mat	13	nekovový
mat	14	nekovový, kámen
mat	15	nekovový, sklo
mat	16	nekovový, dřevo
mat		
otisk	1	originální pečeť
otisk	2	pozitivní kopie
otisk	3	negativ
otisk		
pdok	1	pravá
pdok	2	podezřelá
pdok	3	falzum

pdok		
pecetidlo	1	pečetní deska
pecetidlo	2	prsten
pecetidlo	3	kalota
pecetidlo	4	kleště
pecetidlo		
pecetitel	1	Vydavatel
pecetitel	2	spoluvydavatel
pecetitel	3	rukojmě
pecetitel	4	svědek
pecetitel		
pismo	1	gotická majuskula (s unciálou)
pismo	2	gotická minuskula
pismo	3	fraktura
pismo	4	humanistická majuskula
pismo	5	kapitála
pismo	6	unciála s kapitálou
pismo	7	kapitála s unciálou
pismo	8	kurzíva
pismo	9	ostatní
pismo		
ppece	1	pravá(é)
ppece	2	podezřelá(é)
ppece	3	falzum
ppece		
prav_typ	1	Zemská (státní) správa
prav_typ	2	Stavovská správa
prav_typ	3	Církevní správa
prav_typ	4	Církevní správa, správa diecéze
prav_typ	5	Církevní správa, řádový konvent
prav_typ	6	Církevní správa, kapitula
prav_typ	7	Církevní správa, fara
prav_typ	8	Církevní správa, bratrstvo
prav_typ	9	Církevní správa, náboženská obec
prav_typ	10	Městská správa
prav_typ	11	Městská správa, město
prav_typ	12	Městská správa, městská rychta
prav_typ	13	Městská správa, purkmistr
prav_typ	14	Městská správa, komunální podnik
prav_typ	15	Obecní správa
prav_typ	16	Obecní správa, obec
prav_typ	17	Obecní správa, obecní rychta
prav_typ	18	Patrimoniální správa
prav_typ	19	Patrimoniální správa, vrchnostenský úřad
prav_typ	20	Patrimoniální správa, vesnická samospráva
prav_typ	21	Patrimoniální správa, rychta
prav_typ	22	Patrimoniální správa, správa velkostatku
prav_typ	23	Svobodnická správa
prav_typ	24	Justiční správa
prav_typ	25	Justiční správa, soud
prav_typ	26	Justiční správa, jurisdikce
prav_typ	27	Justiční správa, notariát

prav_typ	28	Justiční správa, landfríd
prav_typ	29	Finanční správa
prav_typ	30	Vojenská správa
prav_typ	32	Policejní správa
prav_typ	33	Průmysl/Řemesla
prav_typ	34	Průmysl/Řemesla, cech
prav_typ	35	Průmysl/Řemesla, manufaktura
prav_typ	36	Školství/Věda
prav_typ	37	Školství/Věda, univerzita
prav_typ	38	Školství/Věda, školy ostatní
prav_typ	39	Školství/Věda, ústav
prav_typ	40	Mincovní a horní správa
prav_typ	41	Viniční správa
prav_typ	42	Spolky/Společnosti
prav_typ		
pripev	1	přivěšená
pripev	2	přivěšená, na pergamenovém proužku
pripev	3	přivěšená, na hedvábných nitích
pripev	4	přivěšená, na konopných nitích
pripev	5	zavěšená
pripev	6	přitištěná
pripev	7	uzavírá
pripev		
stav_z	1	Nepoškozeno
stav_z	2	Zachovalé
stav_z	3	Obraz setřen
stav_z	4	Poškozeno
stav_z	5	Zlomek
stav_z		
tvar	1	okrouhlý
tvar	2	štíťový
tvar	3	zašpičatěle oválný
tvar	4	oválný
tvar	5	trojhranný
tvar	6	čtyřhranný
tvar	7	šestihranný
tvar	8	osmihranný
tvar	9	jiný
tvar		
typ_majit	1	Fyzická osoba
typ_majit	2	Právnícká osoba
typ_obr	1	Pečeť obrazová
typ_obr	2	Pečeť obrazová, typ topografický
typ_obr	3	Pečeť obrazová, typ topografický, s celou budovou
typ_obr	4	Pečeť obrazová, typ topografický, části budov
typ_obr	5	Pečeť obrazová, typ topografický, budovy s jinými motivy
typ_obr	6	Pečeť obrazová, typ věcný
typ_obr	7	Pečeť obrazová, typ věcný, motivy zvířecí
typ_obr	8	Pečeť obrazová, typ věcný, motivy rostlinné
typ_obr	9	Pečeť obrazová, typ věcný, předměty
typ_obr	10	Pečeť obrazová, typ fantastický
typ_obr	11	Pečeť obrazová, typ fantastický, zvířata fantastická

typ_obr	12	Pečeť obrazová, typ fantastický, scény fantastické
typ_obr	13	Pečeť obrazová, typ hagiografický
typ_obr	14	Pečeť obrazová, typ hagiografický, světcí
typ_obr	15	Pečeť obrazová, typ hagiografický, symboly církevní
typ_obr	16	Pečeť obrazová, typ hagiografický, scény religiózní
typ_obr	17	Pečeť portrétní
typ_obr	18	Pečeť portrétní, typ antický (gema)
typ_obr	19	Pečeť portrétní, typ majestátní
typ_obr	20	Pečeť portrétní, typ majestátní, poprsí
typ_obr	21	Pečeť portrétní, typ majestátní, sedící postava
typ_obr	22	Pečeť portrétní, typ majestátní, stojící postava
typ_obr	23	Pečeť portrétní, typ trůnní bez insignií
typ_obr	24	Pečeť portrétní, typ pěší
typ_obr	25	Pečeť portrétní, typ pěší, se znaky
typ_obr	26	Pečeť portrétní, typ pěší, samostatný
typ_obr	27	Pečeť portrétní, typ pěší, s architekturou
typ_obr	28	Pečeť portrétní, typ jezdecký
typ_obr	29	Pečeť portrétní, typ jezdecký, rytířský se znaky
typ_obr	30	Pečeť portrétní, typ jezdecký, lovecký
typ_obr	31	Pečeť portrétní, typ pontifikální
typ_obr	32	Pečeť portrétní, typ pontifikální, poprsí
typ_obr	33	Pečeť portrétní, typ pontifikální, sedící postava
typ_obr	34	Pečeť portrétní, typ pontifikální, stojící postava
typ_obr	35	Pečeť portrétní, typ pontifikální, klečící postava
typ_obr	36	Pečeť znaková
typ_obr	37	Pečeť znaková, erbovní figura v pečetním poli
typ_obr	38	Pečeť znaková, s erbovní figurou na štítu
typ_obr	39	Pečeť znaková, s klenotem v pečetním poli
typ_obr	40	Pečeť znaková, s úplným znakem
typ_obr	41	Pečeť nápisová
typ_obr	42	Pečeť nápisová, s jménem (názvem)
typ_obr	43	Pečeť nápisová, s monogramem (iniciálami)
typ_obr	44	Pečeť nápisová, s heslem (sentencí)
typ_obr		
typ_pec	1	pečeť jednostranná, velká pečeť
typ_pec	2	pečeť jednostranná, malá pečeť
typ_pec	3	pečeť jednostranná, osobní hlavní
typ_pec	4	pečeť jednostranná, sdružená
typ_pec	5	pečeť jednostranná, sekret
typ_pec	6	pečeť jednostranná, signet
typ_pec	7	pečeť oboustranná, dvoustranná, hlavní lícní
typ_pec	8	pečeť oboustranná, dvoustranná, rubní
typ_pec	9	pečeť oboustranná, mincovní, averz
typ_pec	10	pečeť oboustranná, mincovní, reverz
typ_pec		

SFRAGISTICKÁ BIBLIOGRAFIE

Při tvorbě koncepce programu v části metodiky popisu, sfragistických charakteristik a terminologie pečetí, pečetidel a otisků bylo využíváno poznatků standardních sfragistických příruček, z nichž jmenujme výběrem v chronologickém pořadí základní syntetické práce a speciální dostupné studie, které je možno rozmnožit od roku 1997 o některé nové tituly.

- G. A. Seyler: *Geschichte der Siegel*. Leipzig, s.d. (1894).
- Th. Ilgen: *Sphragistik*. In: *Grundriss der Geschichtswissenschaft*. Hrsg. Von A. Meister. Bd. I, 2. Lieferung. Leipzig 1906, s. 321–363.
- W. Ewald: *Siegelkunde*. In: *Handbuch der mittelalterlichen und neueren Geschichte*. Hrsg. Von Below-Meinecke. Abt. IV, München – Berlin 1914.
- E. Frh. v. Berchem: *Siegel*. Zweite, verbesserte Auflage, Berlin 1923.
- H. Breslau: *Handbuch der Urkundenlehre für Deutschland und Italien*. Zweite Band, Berlin 1931, s. 548–624 (oddíl věnovaný sfragistice).
- F. Beneš: *Význam pečetí o bádání o minulosti*. Praha 1945.
- Týž: „Atlas českých pečetí“, jeho význam v českém bádání o pečetích i pro poznání minulosti vůbec a jeho rozvržení. Sborník Jednoty starých českých rodů v Praze, 11, 1946, s. 4–25.
- Týž: Pečeti v českých zemích a jejich cena jako dějepisného pramene. Doprovod k stejnojmenné výstavce v Zemském archivu v Praze. Duben – září 1949. Praha 1949.
- M. Gumowski – M. Haisig – S. Mikucki: *Sfragistyka*. Warszawa 1960.
- M. Gumowski: *Handbuch der polnischen Siegelkunde*. Graz 1966.
- E. Kittel: *Siegel*. Braunschweig 1970.
- Návod k soupisu typářů*. Archivní správa MV ČSR 1971 (příloha k čj. Ar/2-2777/71 z 18. 10. 1971), strojopis; *Doplňky k návodu k soupisu typářů*. Archivní správa MV ČSR 1972, strojopis.
- J. Čarek: *Poznámky k soupisu typářů*. Archivní časopis, 23, 1973, s. 4–16.
- D. Hebig: *Zur Inventarisierung der Siegel im Staatsarchiv Postdam*. Archivmitteilungen, 34, 1984, s. 48–51.
- T. Diederich: *Inventarisierung von Siegelbeständen mit Hilfe der EDV*. Informationen und Überlegungen zu einen Projekt. Der Archivar, 40, 1987, s. 387–398.
- K. Müller: *Návrh pravidel pro zpracování typářů a dalšího sfragistického materiálu (pečetí, odlitků pečetí)*. Archivní časopis, 39, 1989, s. 215–219.
- J. Krejčíková – T. Krejčík: *Úvod do české sfragistiky*. Ostrava 1989.
- Vocabulaire international de la sigillographie*. Za redakce Stefanie Ricci Noè. Roma 1990.
- B. Richter: *Die Inventarisierung von Siegel im Sächsischen Staatsarchiv Leipzig*. Der Archivar, 47, 1994, sl. 329–334.

- P. Harvey, *Computer Catalogue of Seals in the Public Record Office, London*. Janus 1996, 2, s. 29–36.
- Pečetě, verze 1.0. Program pro evidenci a rešerše ze sfragistického materiálu (pečetě, pečetidla, sbírkové odlitky)*. Příručku uživatele napsal Josef Hora za redakce a spolupráce Vladimíra Růžka (zpracoval sfragistickou metodiku vyplňování rubrik programu). Vydala SAS MV, Praha 1996.
- Metodické doplňky a doporučení k práci s programem Pečetě*. Sekce Archivní správy MV (příloha k čj. AS/1-2719/97 z 8. 8. 1997), strojopis; *Metodické doplňky k opravě záznamů v databázích programu Pečetě*. Archivní správa MV (příloha k čj. AS/1-554/01 z 15. 2. 2001), strojopis.
- Růžek: *Soupis pečetí, pečetidel a sbírkových odlitků v archivech České republiky. Část 1: Východiska, důvody a cíle*. Archivní časopis, 47, 1997, č. 3, s. 143–158; *Část 2: Počítačový program Pečetě*. Tamtéž, č. 4, s. 213–233.
- T. Krejčík: *Pečet' v kultuře středověku*. Ostrava 1998.
- V. Růžek: *Zhodnocení průběhu celostátní akce soupisu (katalogizace) pečetí, pečetidel a pečetních sbírkových odlitků v archivech ČR*. Sborník archivních prací, 50, 2000, s. 515–524 (týž text in: *Heraldica viva II*. Sborník příspěvků z konference českých, moravských a slezských heraldiků, konané ve dnech 21.–22. října 1999 v Pardubicích. Pardubice 2002, s. 61–65).
- A. Stieldorf: *Siegelkunde. Basiswissen*. In: *Hahnsche historische Hilfswissenschaften*. Hrsg. Von Elke Frfr. Von Boeselager und Thomas Vogtherr. Band 2, Hannover 2004.
- Pieczenie w dawnej Rzeczypospolitej. Stan i perspektywy badań*. Pod redakcją Zenona Piecha, Jana Pakulskiego i Jana Wroniszewskiego. Warszawa 2006.
- Zbiory pieczęci w Polsce*. Pod redakcją Zenona Piecha i Wojciecha Strzyżewskiego. Warszawa 2009.
- W. Mischke: *Pieczenie polskie w czeskich bazach internetowych*. In: *Zbiory pieczęci w Polsce*. Pod redakcją Zenona Piecha i Wojciecha Strzyżewskiego. Warszawa 2009, s. 477–498.
- V. Růžek: *Sfragistická falza v Archivu Národního muzea (Jiří z Poděbrad, Přemysl Otakar II., Zemský soud)*. Sborník archivních prací. 60, 2010, s. 435–464.